

ZÁMECKÉ DIVADLO V MNICHOVĚ HRADIŠTI

THE CASTLE THEATRE AT MNICHOVO HRADIŠTĚ
DAS SCHLOSSTHEATER IN MNICHOVO HRADIŠTĚ

PAVLA PEŠKOVÁ – FRANK MOHLER

Autor ©

TITULNÍ STRANA / FRONT COVER / TITELSEITE::

POHLED NA JEVIŠTĚ ZÁMECKÉHO DIVADLA V MNICHOVĚ HRADIŠTI SE SCÉNOU TZV. SLOUPOVÉHO SÁLU (STAV PO RESTAUROVÁNÍ).

VIEW OF THE STAGE OF THE CASTLE THEATRE IN MNICHOVO HRADIŠTĚ WITH THE SCENERY OF THE COLUMN HALL (STATE AFTER RESTORATION).

BLICK AUF DIE BÜHNE DES SCHLOSSTHEATERS IN MNICHOVO HRADIŠTĚ MIT DEM BÜHNENBILD DES SÖG. SÄULENSAALS (ZUSTAND NACH DER RESTAURATION).

2. STRANA OBÁLKY / FRONT COVER INSIDE / 2. SEITE DES UMSCHLAGS:

TZV. TANEČNICE OD JIŘÍHO HISLERA Z VÝZDOBY DÁMSKÉHO SALÓNU NA ZÁMKU V MNICHOVĚ HRADIŠTI, KTERÁ ZOBRAZUJE MANŽELKU HRABĚTE JOHANNA VINCENCE FERREIRA Z VALDŠTEJNA, ŽOFII ŠTERNBERKOVOU, V DIVADELNÍM KOSTÝMU.

SO-CALLED DANCER BY JIŘÍ HISLER IN DECORATION OF LADY'S ROOM IN CASTLE MNICHOVO HRADIŠTĚ, REPRESENTING ŽOFIE OF STERNBERG, WIFE OF EARL JOHANN VINCENC FERRERIUS OF WALLENSTEIN, IN A THEATRE COSTUME.

SÖG. TÄNZERIN VON JIŘÍ HISLER AUS DER VERZIERUNG DES DAMENSALONS AUF DEM SCHLOSS IN MNICHOVO HRADIŠTĚ, DIE DIE GATTIN DES GRAFEN JOHANN VINZENZ FERREIRUS VON WALLENSTEIN, SOPHIE VON ŠTERNBERK, IN EINEM THEATERKOSTÜM ABBILDET.

PŘEDSÁDKA / END-PAPER / VORSATZBLATT

RESTAUROVANÁ OPONA ZÁMECKÉHO DIVADLA.

RESTORED FRONT CURTAIN OF THE CASTLE THEATRE.

RESTAURIERTER VORHANG DES SCHLOSSTHEATERS.

ZÁMECKÉ DIVADLO V MNICHOVĚ HRADIŠTI

THE CASTLE THEATRE AT MNICHOVO HRADIŠTĚ

DAS SCHLOSSTHEATER IN MNICHOVO HRADIŠTĚ

Historie divadla na zámku v Mnichově Hradišti sahá přinejmenším do druhé poloviny 18. století. Zámek v té době vypadal přibližně tak, jak jej známe dnes.

V době barokní se řada šlechticů pouštěla do rozsáhlých úprav svých renesančních sídel. Zvyšující se nároky na bydlení a potřeba vlastní reprezentace byly hlavními důvody mnohdy velkolepých přestaveb. Výjimkou nebylo ani Mnichovo Hradiště. Nynější barokní podoba zámku vznikla v letech 1697–1703 za Arnošta Josefa z Valdštejna (†1708) a přes drobné úpravy se dochovala dodnes. V této době se zámek Mnichovo Hradiště stal zároveň hlavním rodovým sídlem mnichovohradištské větve Valdštejnů, potřeba reprezentace tedy měla své opodstatnění. Autorem stavebních prací byl M. A. Canevale, valdštejnský dvorní stavitel. V jižním nároží barokního zámku byl vybudován prostorný taneční sál, prostupující první a druhé patro, který se později stal sálem divadelním. Dekoraci prostor provedl pražský štukátér Giovanni Spazzo.

Mnichovo Hradiště přešlo v roce 1708 na Františka Josefa z Valdštejna (1680–1722), který byl již od roku 1704 ve svazku manželském s Marií Markétou Černínovou z Chudenic. Ta později proslula svou zbožností a prostým životem a byla označována jako „Máti kapucínů“. Oba manželé navštěvovali divadelní představení piaristické koleje kláštera v Kosmonosech. Hrabě František Josef, jakožto dvorský sudí, při svých pobytech v Praze i ve Vídni pořádal skvělé hostiny, zábavy a plesy. Za svého života byl znám jako velký milovník i znalec hudby a zpěvu, vydržoval si vlastní kapelu a snad i divadlo, avšak dva roky před svou smrtí se obrátil a následoval příkladu skromného života své zbožné ženy.

Ještě za života Františka Josefa vypukl 28. září 1724 v rohu jihovýchodního křídla požár, který poničil mimo jiné i strop ve velkém tanečním sále. Jeho štuková výzdoba byla téměř zničena. Nové štuky provedl až během pozdějších úprav litoměřický mistr Mates Tollinger.

The history of the theatre at the castle of Mnichovo Hradiště dates back to at least the second half of the 18th century. At that time the castle looked almost the same, as we know it today.

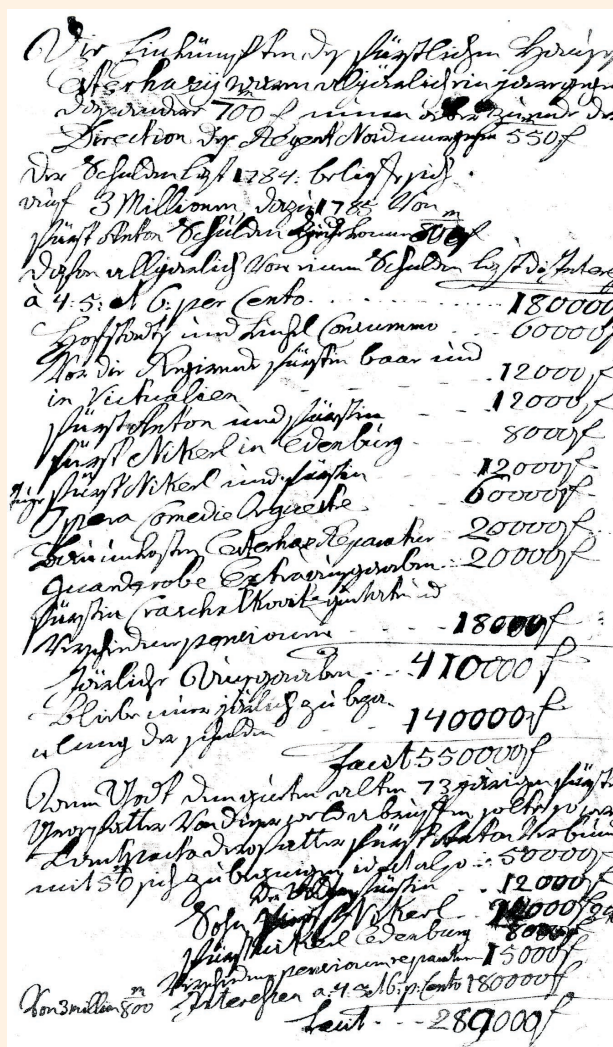
Many aristocrats extensively improved their renaissance residences during baroque times. The two main reasons for these often-grandiose reconstructions were increasing demands with regard to housing and the need to make a favourable impression. Mnichovo Hradiště was no exception. We can date the current baroque appearance of the castle – which, apart from minor alterations, has been preserved to the present day – to the period 1697 to 1703 and the times of Arnošt Josef of Wallenstein (†1708). At that time, the castle also became the main family seat of the Mnichovo Hradiště branch of the Wallenstein family. So there was an obvious reason for the need to make an impression. The construction was overseen by M. A. Canevale, the Wallensteins' own master-builder. The spacious ballroom, which ran through the first and second floors and was later to become the theatre hall, was constructed in the southern corner of the baroque castle. The hall was decorated by the Prague stucco artist Giovanni Spazzo.

In 1708, Mnichovo Hradiště was inherited by František Josef (1680–1722). In the year 1704, František Josef married Marie Markéta Černínová of Chudenice, who later became famous as the „Mother of Capuchins“ for her piety and simple life. The husband and wife used to visit the theatre performances of the Piarist College at the monastery in Kosmonosy. Count František Josef, as the court judge, used to host grand banquets, parties and balls during his stays in Prague and Vienna. During his life, as a great connoisseur and lover of music and singing, he retained his own group of musicians and, possibly, his own theatre. However, two years before his death he started to follow the pious example set by his wife.

Die Geschichte des Theaters auf dem Schloss in Mnichovo Hradiště reicht bis mindestens in die zweite Hälfte des 18. Jahrhunderts zurück. In dieser Zeit sah das Schloss ungefähr so aus, wie wir es heute kennen.

In der Barockzeit nahm eine Reihe Adelliger umfangreiche bauliche Veränderungen ihrer Renaissanceresidenzen in Angriff. Steigende Ansprüche an die Wohnqualität und Repräsentationsbedürfnisse waren die Hauptgründe von oftmals großzügigen Umbauten. Auch Mnichovo Hradiště war keine Ausnahme. Die heutige Barockgestalt des Schlosses entstand in den Jahren 1697–1703 unter Ernst Josef von Wallenstein (†1708) und erhielt sich abgesehen von kleinen Veränderungen bis heute. In der Barockzeit wurde das Schloss Mnichovo Hradiště gleichzeitig zur Hauptresidenz des in Mnichovo Hradiště lebenden Zweigs des Geschlechts Wallenstein, das Repräsentationsbedürfnis hatte also seinen Grund. Bauarbeiten wurden geleitet von M. A. Canevale, dem Hofbaumeister des Geschlechts Wallenstein. In der Südecke des Barockschlosses wurde ein geräumiger, das erste und zweite Geschoss vereinigender Tanzsaal geschaffen, der später zum Theatersaal wurde. Die Dekoration des Raums wurde vom Prager Stuckateur Giovanni Spazzo ausgeführt.

Mnichovo Hradiště ging 1708 auf Franz Josef von Wallenstein (1680–1722) über, der war bereits seit 1704 mit Marie Markéta von Černín von Chudenice verheiratet war, die später durch ihre Frömmigkeit und ihr einfaches Leben als „Mutter der Kapuziner“ berühmt wurde. Die beiden Eheleute besuchten Theatervorstellungen des Kollegiums des Piaristenklosters in Kosmonosy. Der Graf Franz Josef veranstaltete als Hofrichter bei seinen Aufenthalten in Prag und in Wien prächtige Festmähler, Gesellschaften und Bälle. Zu seinen Lebzeiten unterhielt er als großer Liebhaber und Kenner von Musik und Gesang eine eigene Kapelle und möglicherweise auch ein Theater, zwei Jahre vor seinem

V roce 1727 se hradištského panství ujal syn Františka Josefa a Marie Markéty, František Arnošt Heřman z Valdštejna (1706 až 1748). I ten po letech následuje vzor svých rodičů, vstupuje do řádu sv. Františka a umírá roku 1748 jako kapucín. Hradiště dědí jeho syn Johann Vincenc Ferrerius z Valdštejna (1731–1797). František Arnošt se pečlivě staral o hudební vzdělání svého syna Vincence. Kromě obvyklých návštěv divadla v klášteře v Kosmonosech posílal otec Vincence v doprovodu svého hofmistra na divadelní představení komedií a oper v Praze.

send Vincent, accompanied by his private tutor, to theatre performances of comedies and operas in Prague.

On 28 September 1724, a fire broke out in the corner of the southeast wing, which – among other things – destroyed the ceiling in the great ballroom. The stucco decorations in the hall were almost completely lost. During later refurbishments, Mates Tollinger of Litoměřice created new stucco decorations.

Tod bekehrte sich jedoch und folgte dem Beispiel seiner frommen Gattin.

Unter Vinzent von Wallenstein kam es auf dem Schloss zu weiteren zahlreichen Innenumbauten, während derer der Tanzsaal vermutlich in ein Theater umgewandelt wurde. Im Familienarchiv des Geschlechts Wallenstein, in Akten von Rechnungen des Grafen Vinzent, wurden aus den Jahren 1784–85 Aufwendungen auf Oper, Komödien (d. h. Theaterstücke) und auf ein Orchester entdeckt. Unter anderen Rechnungen aus dem Jahr 1785 finden sich Aufwendungsposten auf Bier für „*Musiker*“ und „*Saalmusiker*“, was allein zwar kein Beweis für direktes Theatergeschehen ist, es gibt hier aber auch einen Ausgabenbeleg für „*Bier für Soldaten aus der Komödie*“. Es ist also sehr wahrscheinlich, dass bereits in den achtziger Jahren des 18. Jahrhunderts in dem hiesigen Tanzsaal eine Art provisorischer, vorläufig zum nur zeitweiligen Theatergeschehen dienender Bühne existiert hat.

HRABĚ JOHANN VINCENC FERREIRUS Z VALDŠTEJNA (1731–1797) V ZEDNÁŘSKÉM ODĚVU.
 EARL JOHANN VINCENC FERRERIUS OF WALLENSTEIN (1731–1797) IN A MASONIC COSTUME.
 GRAF JOHANN VINCENZ FERREIRUS VON WALLENSTEIN (1731–1797) IN DER BEKLEIDUNG
 DER MAUREREI

HRABĚ KRISTIÁN VINCENC ARNOŠT Z VALDŠTEJNA (1794–1858).
 EARL KRISTIÁN VINCENC ARNOŠT OF WALLENSTEIN (1794–1858).
 GRAF CHRISTIAN VINZENZ ERNST VON WALLENSTEIN (1794–1858).

divadlo. V rodinném archivu Valdštejnů, ve složkách účtů hraběte Vincence, byly z let 1784–85 objeveny výdaje na operu, komedie (tj. divadelní hry) a orchestr. Mezi dalšími účty z roku 1785 nacházíme jednak položku výdajů za pivo pro „muzikanty“ a „muzikanty ze sálu“, což sice nemusí znamenat přímé divadelní dění, ale je zde také výdaj za „pivo pro vojáky z komedie“. Je tedy velmi pravděpodobné, že již v 80. letech 18. století musela ve zdejším tanečním sále existovat jakási provizorní scéna, sloužící prozatím jen občasnému divadelnímu dění.

O tehdejší podobě zámeckého divadla však není podrobnějších zpráv. Jedinou zmínku nacházíme v zámeckých inventářích až v roce 1798, kde je uvedeno divadlo „cihlami vyložené“. Z původního zámeckého divadla se s výjimkou zbytku dekorálního vybavení, uloženého nyní v prostorách bývalé zámecké kuchyně, nedochovalo nic.

formances, there is also a receipt for soldiers who performed in a comedy. Therefore, it seems highly probable that, as early as the 1780s, there must have been some kind of temporary stage in the ballroom, which served for occasional theatre performances.

However, there are no detailed reports concerning the appearance of the castle theatre at that time. The only mention we can find in the castle inventory dates from 1798, which makes reference to the theatre “lined with bricks”. Apart from the remains of the scenic units which were later stored in the area of the former castle kitchen, nothing was preserved from the original castle theatre.

After Vincent, the Mnichovo Hradiště estate passed into the hands of his elder son Arnošt Filip (1764–1832). Despite the fact that it is not known whether he liked art, we can presume that he did. Although his son Kristián Vincent Arnošt (1794–1858) was to

1798, wo ein „mit Ziegeln bekleidetes“ Theater aufgeführt wird. Von dem ursprünglichen Schlosstheater blieb mit Ausnahme eines jetzt in Räumlichkeiten der ehemaligen Schlossküche deponierten Restes der Dekora-tionsausstattung nichts erhalten.

Nach Vincent nimmt sich Mnichovo Hradiště sein älterer Sohn Ernst Philipp von Wallenstein (1764 bis 1832) an. Obwohl seine künstlerischen Vorlieben uns nicht bekannt sind, sind sie zweifellos anzunehmen. Ernst Philipp starb nur ein Jahr vor der Eröffnung des renovierten Schlosstheaters. Die Renovierung führte sein Sohn Christian Vincent Ernst von Wallenstein (1794–1858) im Jahre 1833 durch.

Der Grund für diese aufwendige Rekonstruktion war ein bevorstehendes politisch und gesellschaftlich wichtiges Prestigeereignis: das Zusammentreffen von drei Herrschern auf dem Schloss in Mnichovo Hradiště im Rah-

Po Vincencovi se Mnichova Hradiště ujímá jeho starší syn Arnošt Filip z Valdštejna (1764 až 1832). Ačkoliv nám jeho umělecké záliby nejsou známy, dají se nepochybně předpokládat. Arnošt Filip zemřel pouhý rok před otevřením zrenovovaného zámeckého divadla. Renovaci provedl v roce 1833 jeho syn Kristián Vincent Arnošt z Valdštejna (1794–1858).

Důvodem této nákladné rekonstrukce byla očekávaná, politicky důležitá a společensky velmi prestižní událost, setkání tří panovníků na zámku v Mnichově Hradišti v rámci Svaté aliance. Při této příležitosti měli panovníci konzultovat možnosti společného potlačování liberálních procesů v jimi ovládané části Evropy. Očekávání byli rakouský císař František I., ruský car Mikuláš I. a pruský korunní princ Bedřich Vilém s početnými družinami. Na zámku dnem i nocí probíhaly horečné přípravy. Pro tuto příležitost bylo také nově upraveno zámecké divadlo. Celý divadelní sál byl přestavěn, zámecká scéna byla značně zvětšena a dostala empírovou podobu. Divadlo bylo vybaveno zcela novým souborem dekorací. Zámecká scéna byla slavnostně otevřena v září roku 1833 před shromážděnými panovníky. O divadelní program se po tři večery postaraly soubory ze Stavovského divadla.

V roce 1858, po Kristiánově smrti, přejímá Hradiště jeho starší syn Arnošt František de Paula z Valdštejna (1821–1904). Přestože se ještě za Arnošta Františka divadlo hrálo, život na zdejším jevišti utichl společně se smrtí hraběte Kristiána, jenž byl jeho velkým příznivcem. Divadelní sál se posléze stal pouhým prostorem pro skladování nepotřebného nábytku, jak nás informují zámecké inventáře z tohoto období. Politická a sociální situace společnosti ve druhé polovině 19. století odsunuje divadlo z popředí zájmu života šlechty.

take most of the credit for the renovated castle theatre, Arnošt Filip died only a year before its opening in 1833.

An expensive reconstruction was undertaken in preparation for the meeting of three sovereign rulers at the castle of Mnichovo Hradiště – a politically important and socially prestigious event – as part of the Holy Alliance. During the meeting the sovereigns discussed the possibilities of jointly suppressing the revolution in the parts of Europe they ruled. The Austrian Emperor Franz I, Russian Tsar Nicholas I and Prussian crown prince Frederick William, they all attended, together with their sizeable entourages. Count Kristián had moved his family out of the castle, where hectic preparations were being made day and night. The castle theatre was also altered for the occasion. The theatre hall was rebuilt, and the stage was significantly enlarged and given an Empire appearance. The theatre was furnished with a completely new set of scenery. The ceremonial opening of the castle theatre took place in September 1833. Three theatre companies from the Stavovské divadlo (the Estates Theatre in Prague) provided the theatre programme for three nights.

After Kristián's death in 1858, Hradiště was inherited by his elder son Arnošt František de Paula (1821–1904). Although the theatre was still being used during Arnošt František's time, life on the stage became more silent with the death of its important patron, Count Kristián. Eventually, according to information from the castle inventories of that time, the theatre became simply a storage space for unused furniture. The political and social aspects of society in the second half of the 19th century meant that the theatre was no longer of interest to the aristocracy.

men der Heiligen Allianz. Bei dieser Angelegenheit sollten die Herrscher Möglichkeiten der gemeinsamen Niederwerfung liberaler Prozesse im durch sie beherrschten Teil Europas konsultieren werden sollten. Man erwartete den österreichischen Kaiser Franz I., den russischen Zar Nikolaus I. und den preußischen Kronprinz Friedrich Wilhelm mit vielsköpfigem Gefolge. Auf dem Schloss Tag und Nacht hektische Vorbereitungen. Für diesen Anlass wurde auch das Schlosstheater renoviert. Der ganze Theatersaal wurde umgebaut, die Schlossbühne wurde bedeutend vergrößert und bekam eine Empireform. Das Theater erhielt eine völlig neue Dekorationsausstattung. Die Schlossbühne wurde im September des Jahres 1833 vor den versammelten Herrschern feierlich eröffnet. Für das Theaterprogramm sorgten drei Abende nacheinander Ensembles aus dem Ständetheater.

Im Jahre 1858, nach Christians Tod, übernimmt das Schloss Hradiště sein älterer Sohn Ernst Franz de Paula von Wallenstein (1821–1904). Obwohl noch zu Lebzeiten von Ernst Franz Theater gespielt wurde, verstummte das Leben auf der hiesigen Bühne zusammen mit dem Tod des Grafen Christian, der deren großer Gönner war. Der Theatersaal wurde nach und nach zu einem bloßen Raum zur Lagerung nichtbenötigten Mobiliars, wie es Schlossinventarlisten aus diesem Zeitraum zu entnehmen ist. Die politische und soziale Lage der Gesellschaft in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts verdrängte das Theater aus dem Vordergrund des Interesses der Aristokratie.

DIVADELNÍ FOND

THEATRE STOCK
THEATRE STOCK

SOUBOR DEKORACÍ

Dekorační soubor divadla v Mnichově Hradišti se skládá z prospektů (plátno tvořící pozadí jeviště), opony, bočních kulis, sufit (úzká plátna představující strop a kryjící pohled na provazistní tahy), několika drobných kulis a scénických doplňků. Většina dekorací se dochovala v prostorách divadelního sálu, zbytek původních, starších dekorací pak v místech bývalé zámecké kuchyně. Prospektů je celkem 11 kusů, opona jedna, bočních kulis 54 kusů, sufit se dochovalo pouze 5. Jednotlivé scény představují Les, Město, Sloupový sál, Šedivý pokoj, Lilla pokoj a Zelený pokoj, dále Romantickou krajinu, krajinnou vedutu, pražskou Malou Stranu a Oblohu. Názvy jednotlivých scén jsou z větší části odvozeny z dochovaných štítků u háků pro ukotvení lan prospektů, ostatní názvy vyplývají z námětu malby.

Kulisy jsou zhotoveny z dřevěného rámu potaženého pomalovaným plátnem. Některé z nich jsou oboustranné. Dekorace jsou jevištně technickým pojetím poměrně zastaralé, taktéž výtvarný projev většiny kulis je – až na pár výjimek – spíše konvenční, pokračuje ve starší tradici scénování. Jednoduchá a rovná plátna prospektů spolu s prostými obdélníky bočních kulis, které nedodržují skutečné obrysy zobrazovaných předmětů a plošná iluzionistická malba dekorací, vytvářejí z pohledu dnešního diváka málo diferencovaný a neživý prostor.

Výjimku tvoří prospekt s krajinnou vedutou a s pohledem na Malou Stranu. Obě tyto scény jsou unikátem mezi dochovanými dekoracemi, neboť zobrazují skutečné prostředí. Žádné jiné dekorace takového charakteru se nedochovaly z tohoto období ani z pražských veřejných divadel.

SCENERY

The scenery of the theatre in Mnichovo Hradiště consists of backdrops, a curtain, wings, borders, several small flats and other scenic accessories. Most of the decorations were stored in the area of the theatre hall. The rest of the older, original decorations were kept in the area of the former castle kitchen. In total, there are 11 backdrops, one curtain, 54 wings and only 5 borders. The individual scenes represent Forest, Town, Hall with Columns, Grey Room, Lilac Room, Green Room, Romantic Countryside, Countryside View, and Malá Strana (The Lesser Town in Prague) and the Sky scene. Most of the titles of individual scenes are deduced from the labels preserved on the hooks used to attach the backdrops. Other titles are derived from the topic of the paintings.

Each scenic wing consists of a wooden frame covered by a painted cloth. Some wings are painted on both sides. From the point of view of the technical conception of the scenery, the decorations are relatively out-of-date. Apart from a few exceptions, the artistic expression of most scenes is also rather conventional, following the older tradition of stage setting. From the point of view of today's audiences, the simple and flat backdrops, the plain rectangular wings – which do not adhere to the real outlines of the depicted items, – and the flat, illusionist painting all serve to create only a partially differentiated, lifeless space.

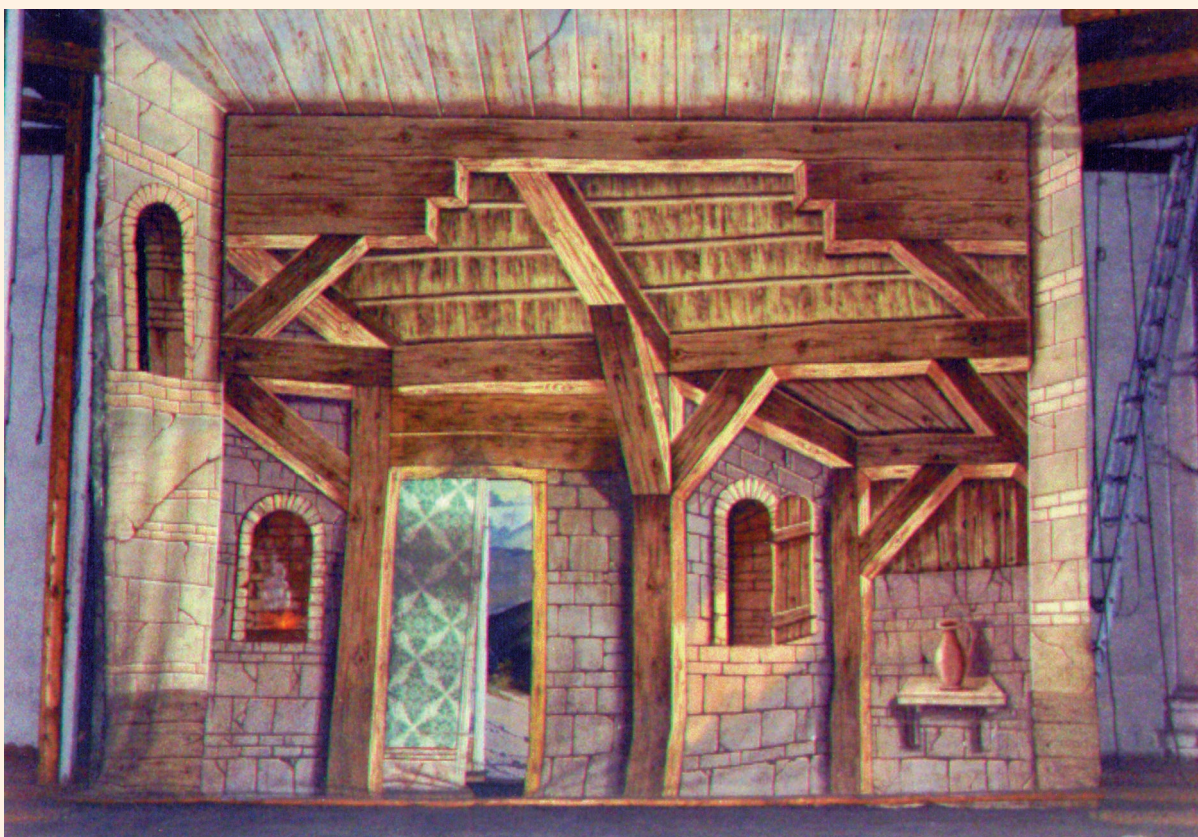
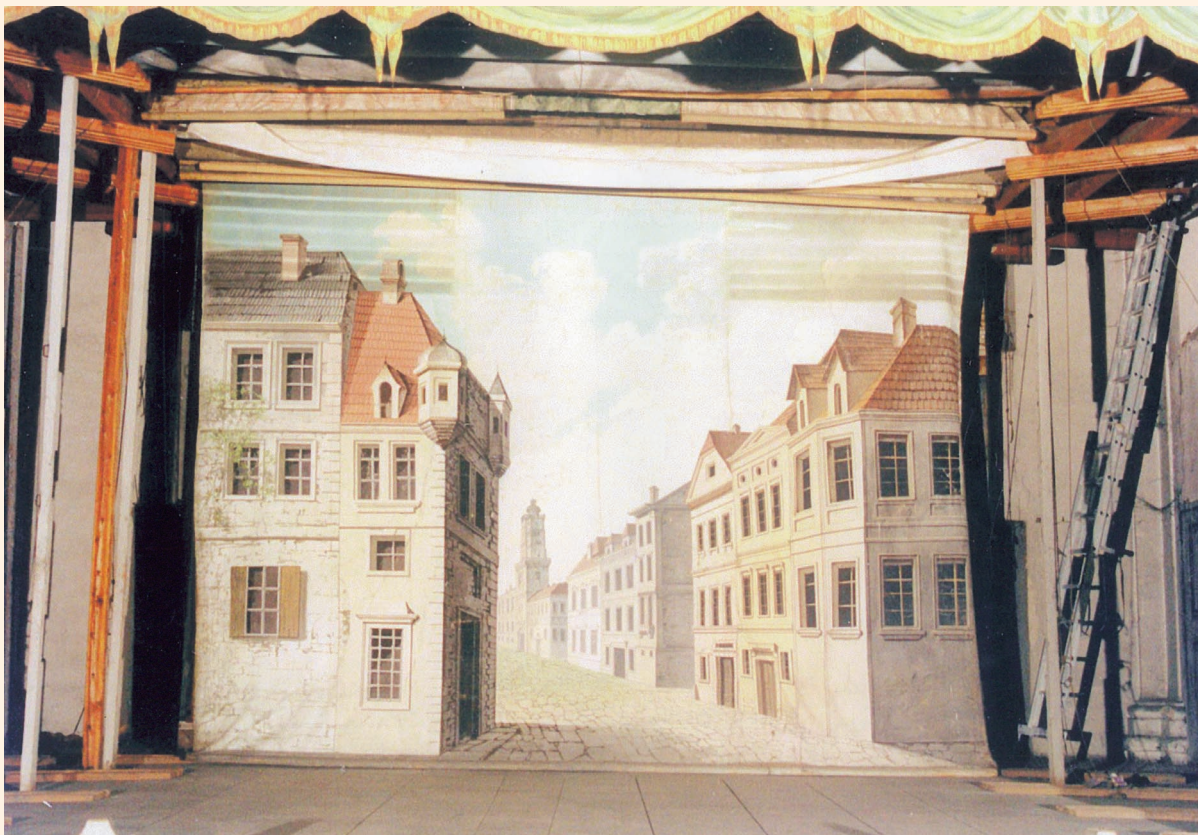
The backdrops depicting the Countryside View and the view of Malá Strana are the exceptions. Both scenes are unique among the preserved decorations because they represent true environments. No other decorations of this type have been preserved from this period, not even from the public theatres in Prague.

DEKORATIONS-AUSSTATTUNG

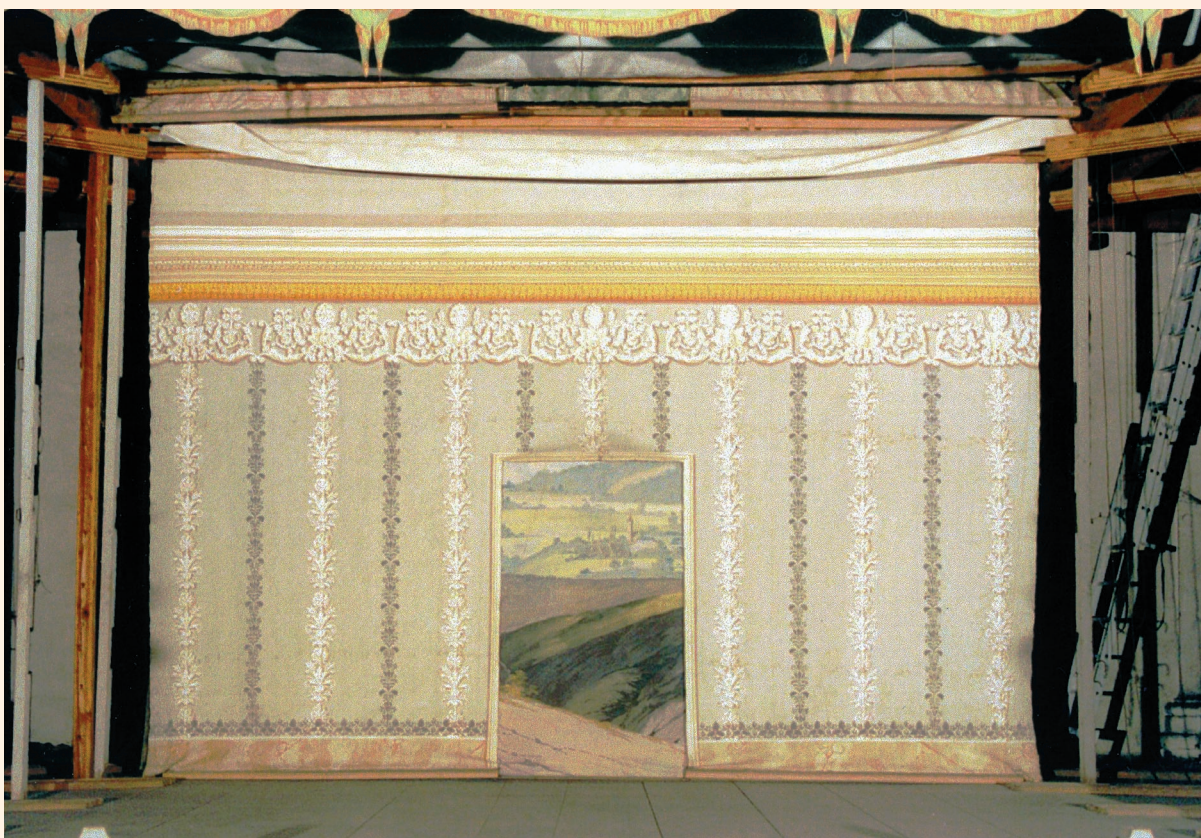
Der Dekorationsfundus des Theaters in Mnichovo Hradiště besteht aus Hintergrundkulissen (den Bühnenhintergrund bildende Leinwand), einem Vorhang, Seitenbrettern, Sufiten (enge Leinwände, die die Decke darstellen und den Blick auf Seilsystemsätze abdecken), einigen kleinen Kulissen und szenischem Beiwerk. Die meisten Dekorationen blieben in den Räumlichkeiten des Theatersaals erhalten, der Rest von ursprünglichen, älteren Dekorationen in den Räumen der ehemaligen Schlossküche. Es gibt insgesamt 11 Stück Hintergrundkulissen, einen Vorhang, 54 Stück Seitenkulissen, nur 5 Sufiten. Die einzelnen Szenen stellen Wald, Stadt, Säulensaal, Graues Zimmer, Lila Zimmer und Grünes Zimmer, weiter dann Romantische Landschaft, Landschaftsvedute, Prager Kleinside und Himmel dar. Die Benennungen der einzelnen Szenen sind zum größeren Teil von den erhaltenen Schildern an den Verankerungshaken der Hintergrundkulissen übernommen, die übrigen Benennungen ergeben sich aus dem Thema der Malerei.

Die Kulissen sind aus einem mit bemaltem Leinen bezogenen Holzrahmen hergestellt. Einige Stücke sind beidseitig verwendbar. Die Dekorationen sind, was die bühnentechnische Seite betrifft, verhältnismäßig veraltet, auch der bildkünstlerische Ausdruck der meisten Kulissen ist – bis auf wenige Ausnahmen – eher konventionell, er setzt die ältere Inszenierungstradition fort. Das einfache und glatte Leinen der Hintergründe zusammen mit den einfachen Vierecken der Seitenkulissen, die den tatsächlichen Umrissen der abgebildeten Gegenstände nicht entsprechen, und die flächige illusionistische Malerei der Dekorationen erschaffen aus Sicht des heutigen Zuschauers einen wenig differenzierten und leblosen Raum.

Eine Ausnahme bilden die Kulissen einer Landschaftsvedute und eines Blicks auf die

ZADNÍ PROSPEKTY K JEDNOTLIVÝM SCÉNÁM – MĚSTO, HRAD, ŠEDIVÝ POKOJ (STAV PŘED REKONSTRUKCÍ).
 BACKDROPS FOR DIFFERENT SETS OF SCENERY: TOWN, CASTLE, GRAY ROOM (STATE BEFORE RESTORATION).
 HINTERE PROSPEKTE ZU DEN EINZELNEN SZENEN – STADT, BURG, GRAUES ZIMMER (ZUSTAND VOR DER REKONSTRUKTION).

AUTOR DIVADELNÍCH DEKORACÍ

Autor mnichovohradištských dekorací zatím není s jistotou znám. Přesné účetní záznamy z doby renovace divadla se nedochovaly, nebo dosud nebyly nalezeny.

Můžeme však vyslovit domněnku, že autorem mnichovohradištských kulís mohl být některý zkušený divadelní výtvarník. Vzhledem k tomu, že např. litomyšlské divadlo Valdštejnů vybavil vídeňský dvorní divadelní malíř J. Platzer, kulisy pro zámecké divadlo Buquoyů na Nových Hradech namaloval stavovský dekoratér A. G. Schulz atp., je možné, že také zdejší divadelní kulisy zhotovil výtvarník, pracující v té době pro některé z pražských divadel.

Renovace mnichovohradištského divadla byla provedena z důvodů plánované návštěvy představitelů Svaté aliance, tedy tří evropských panovníků. Je jisté, že se hrabě Kristián z Valdštejna, jakožto hostitel, snažil dosáhnout dobré kvality a úrovně svého soukromé-

THE PAINTER OF THE SCENERY

The painter of the scenery for the castle theatre at Mnichovo Hradiště is still not known with any certainty. Precise records from the time of the theatre's renovation have either not been preserved or so far not discovered.

The scenes at Mnichovo Hradiště create a striking impression. With their artistic conception and the quality of their work, they are a match for any of the scenery from other castle theatres.

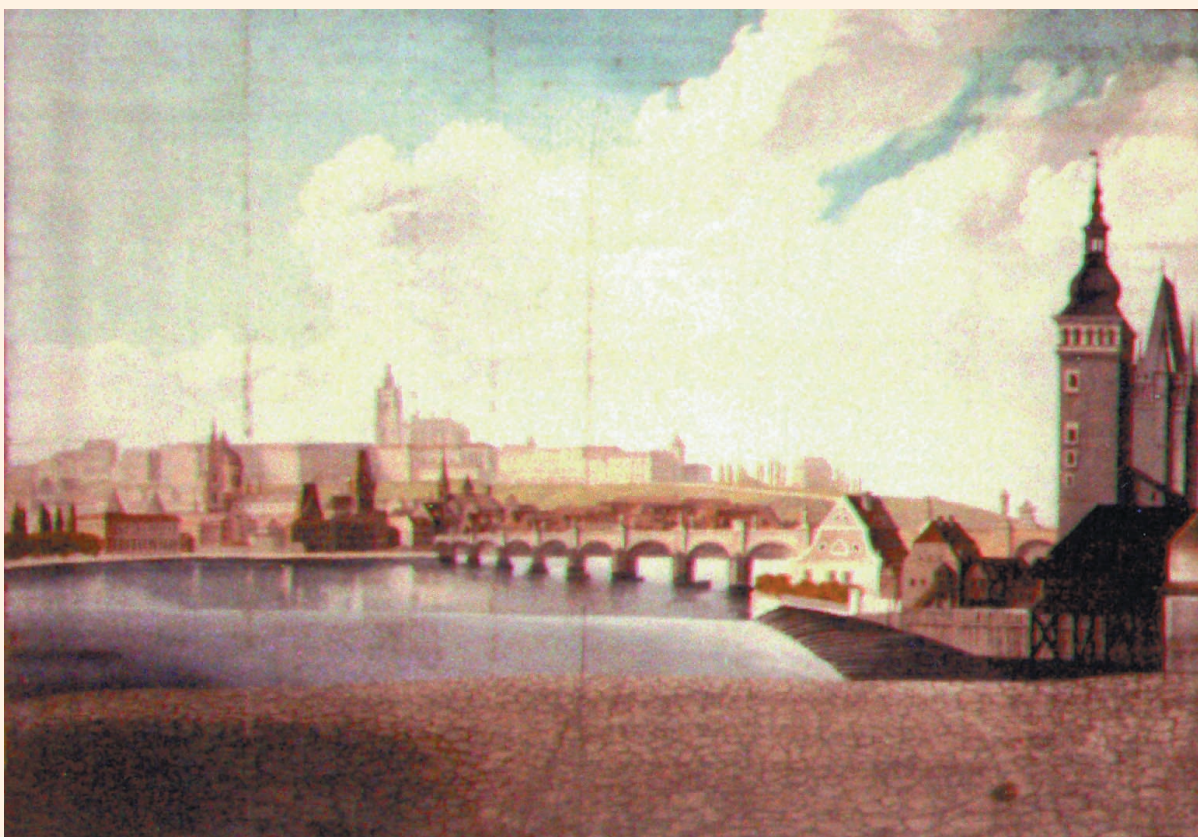
Based on these observations, we can assume that an experienced theatre designer could have made the scenery at Mnichovo Hradiště. When we consider, for example, that the Wallenstein theatre in Litomyšl was decorated by the Viennese court theatre painter Josef Platzer, and that the scenes for the Buquoy castle theatre in Nové Hradky were painted by A. G. Schultz from the Estates Theatre, it is possible that this theatrical scenery was also

Kleinseite. Diese beiden Szenen sind Unikate unter den erhaltengebliebenen Dekorationen, denn sie zeigen ein reales Milieu. Dekorationen solchen Charakters blieben aus diesem Zeitraum auch in den öffentlichen Theatern Prags nicht erhalten.

BÜHNENBILDNER

Der Schöpfer der Dekorationen des Schlosstheaters in Mnichovo Hradiště ist bis heute nicht mit Sicherheit bekannt. Genaue buchhalterische Einträge aus der Zeit der Renovierung des Theaters blieben nicht erhalten oder wurden bis jetzt nicht gefunden.

Wir können jedoch annehmen, dass der Schöpfer der Kulissen von Mnichovo Hradiště ein erfahrener Bühnenbildner war. Mit Rücksicht darauf, dass z. B. das Theater des Geschlechts Wallenstein in Litomyšl durch den Wiener Hoftheater-Maler J. Platzer ausgestattet wurde, die Kulissen für das Schlosstheater des Geschlechts Buquoy in

UNIKÁTNÍ ZADNÍ PROSPEKTY S KRAJINNOU VEDUTOU Z OKOLÍ MNICHOVA HRADIŠTĚ A S POHLEDEM NA MALOU STRANU.

UNIQUE BACKDROPS REPRESENTING COUNTRYSIDE VIEW OF SURROUNDINGS OF MNICHOVO HRADIŠTĚ AND VIEW OF PRAGUE LESSER TOWN.

EINZIGARTIGE HINTERE PROSPEKTE MIT DER LANDSCHAFTVEDUTE AUS DER UMGEBUNG VON MNICHOVO HRADIŠTĚ UND MIT DEM BLICK AUF DIE KLEINSEITE.

ho divadla. Lze tedy předpokládat, že renovací divadla pověřil skutečné divadelní profesionály. Důkazem toho je nám samotný fakt, že provoz a program divadla v průběhu této významné státní návštěvy zajišťoval herecký a pěvecký soubor ze Stavovského divadla pod vedením J. N. Štěpánka. Proč by tedy autorem mnichovohradištských divadelních dekorací a některých prvků jevištní mašinérie nemohl být přímo někdo ze soudobých stavovských dekoratérů?

Po odchodu jevištního výtvarníka A. Sachettiho vypsalo Stavovské divadlo na podzim roku 1830 konkurz na obsazení tohoto místa. Z konkurzu vyšel vítězně pražský rodák Vincenc Fischer Birnbaum, který se na další tři léta stal hlavním dekorátérem Stavovského

the work of a painter working at that time for some of the theatres in Prague.

The renovation of the theatre at Mnichovo Hradiště was carried out in anticipation of the visit of representatives of the Holy Alliance, i.e. of three European monarchs. It is certain that Count Kristián of Wallenstein, being the host, would have tried to achieve a certain quality and standard for his private theatre. It can be presumed, therefore, that he entrusted the renovation of his theatre to true theatre professionals. Proof of this could be taken from the fact that the programme and operation of the theatre during this important state visit were provided by the drama and choral companies of the Estates Theatre under the guidance of Jan Nepomuk Štěpánek. So the possibility surely exists that

Nové Hradý vom Ständedekorateur A. G. Schulz gemalt wurden u.ä., ist es möglich, dass auch die hiesigen Theaterkulissen von einem in dieser Zeit für eines der Prager Theater arbeitenden bildenden Künstler angefertigt wurden.

Die Renovierung des Theaters von Mnichovo Hradiště wurde wegen des vorbereiteten Besuchs der Repräsentanten der Heiligen Allianz, also dreier europäischer Herrscher, durchgeführt. Es steht fest, dass Graf Christian von Wallenstein sich als Gastgeber bemühte, eine gewisse Qualität und ein gewisses Niveau seines Privattheaters zu erreichen. Ein Beweis dafür ist die Tatsache, dass den Betrieb und das Programm des Theaters im Verlauf dieses wichtigen staatlichen Besuchs das Schauspiel- und Gesangensemble aus dem

DOPLŇUJÍCÍ DEKORACE — DOMEK S OTEVÍRACÍM OKNEM A DVÍŘKY (STAV PŘED RESTAUROVÁNÍM).

SCENIC ACCESSORY — A HOUSE WITH A SIDE-HUNG WINDOW AND A DOOR (STATE BEFORE RESTORATION).

ERGÄNZENDE DEKORATION — HÄUSCHEN MIT ÖFFNENDEM FENSTER UND TÜRCHEN (ZUSTAND VOR DER RESTAURATION).

DOPLŇUJÍCÍ DEKORACE — KNIHOVNA S OTEVÍRACÍMI DVÍŘKY (STAV PŘED RESTAUROVÁNÍM).

DETAIL OF HOOKS FOR SCENIC ACCESSORY — A BOOK-CASE WITH A SIDE-HUNG DOOR (STATE BEFORE RESTORATION).

ERGÄNZENDE DEKORATION — BÜCHERSCHRANK MIT ÖFFNENDEM TÜRCHEN (ZUSTAND VOR DER RESTAURATION).

DETAIL HÁKŮ NA UCHYCENÍ LAN OD PROSPEKTŮ, ZAJÍMAVOSTÍ JSOU ČESKÉ NÁZVY JEDNOTLIVÝCH SCÉNIKÝCH OBRAZŮ.

divadla.

Před svým příchodem do Prahy působil Fischer na zámku v Sonderhausen v Durynsku. Pro tamní divadlo zhotovil dekorační soubor a provedl vnitřní výzdobu budovy. Od roku 1825 byl v tomto divadle na tři roky angažován. Vincenc Fischer se tedy mohl vrátit do Prahy až koncem roku 1828. Do Stavovského divadla nastoupil však již před konkurzem. Jeho jméno se na divadelních cedulích objevuje od 17. srpna 1830, kdy je poprvé uveden jako autor nových divadelních dekorací a mašinerie v představení „*Fortunatus Abenteuer*“.

Vzhledem k velkým finančním nákladům byly nové dekorace pro česká představení ve Stavovském divadle pořizovány jen zřídka. Jejich první prezentace byla vždy uvedena na divadelních cedulích pro nalákání co největšího počtu diváků. V období let 1830–1833 jsou nové dekorace ohlašovány v nepravidel-

a painter from the Estates Theatre could have created the theatre scenery and some parts of the stage machinery at that time.

After the departure of stage designer Antonio Sachetti, the Estates Theatre invited applicants from artistic circles for his replacement in autumn 1830. The position was given to Prague-born Vincenc Fischer Birnbaum, who became the main stage designer for the Estates Theatre for the next three years.

Before his arrival in Prague, Fisher had worked at the Sonderhausen Castle in Thuringia. He created the scenery for the local theatre and also refurbished the building's interior. Since he was employed at this theatre for the three years from 1825, Vincenc Fischer could not have returned to Prague any earlier than at the end of 1828. We also know that he had already joined the Estates Theatre before applying for the position of stage designer. From 17 August 1830, his name began to appear on theatre posters, where he was

Ständetheater unter der Leitung von J. N. Štěpánek sicherstellte. Man kann also annehmen, dass Graf Christian auch mit der Renovierung des Theaters Berufsleute auf dem Theatergebiet beauftragte. Warum könnte der Schöpfer der Theaterdekorationen in Mnichovo Hradiště und einiger Elemente der Bühnenmaschinerie nicht direkt einer der damaligen Dekorateure des Ständetheaters sein?

Nach dem Fortgang des Bühnenbildners A. Sachetti schrieb das Ständetheater im Herbst des Jahres 1830 einen Konkurs auf die Besetzung dieser Stelle für Interessenten aus den Reihen der bildenden Künstler neu aus. Aus dem Konkurs ging der in Prag geborene Vinzenz Fischer Birnbaum als Sieger hervor, der für die nächsten drei Jahre Hauptdekorateur des Ständetheaters wurde.

Vor seiner Ankunft in Prag war Fischer auf dem Schloss in Sonderhausen in Thüringen

ných intervalech po dvou až třech měsících a ve všech případech – s výjimkou jednoho oznámení beze jména – je jejich autorem Vincenc Fischer. V době od září 1832 až do listopadu 1833 nebyla ohlášena žádná nová dekorace. Tato dlouhá odmlka zdá se být pro nás velice významná. Další nová dekorace pro stavovské divadlo byla ohlášena až necelé dva měsíce po zprovoznění mnichovohradištského zámeckého divadla. Pracoval po tento čas Vincenc Fischer na dekoracích pro hraběte Valdštejna? Shoda okolností je skutečně zářející. I když Fischerova pracovní absence mohla být samozřejmě způsobena také nemocí či odcestováním mimo Prahu.

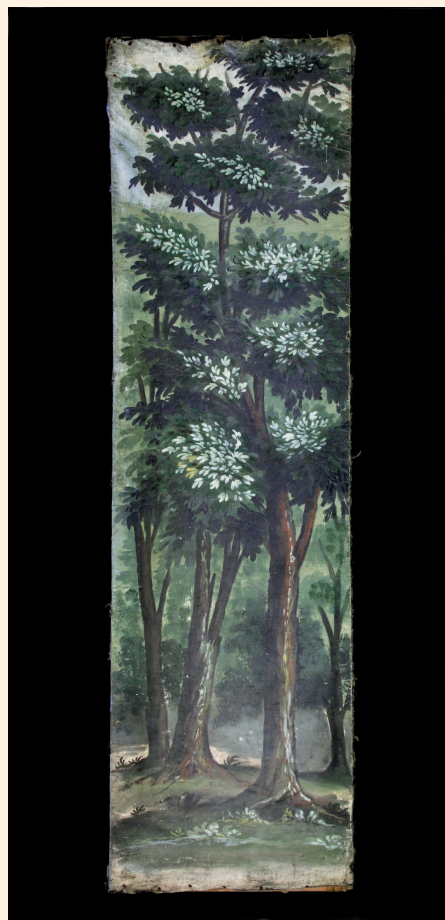
PŮVODNÍ DEKORAČNÍ SOUBOR

listed for the first time as the creator of the theatre's new scenery and stage machinery for the performance of *"Fortunatus Abenteuer"*.

New scenery for Czech performances at the Estates Theatre was purchased only rarely due to its cost, and the first presentation of such new scenery was always advertised on theatre posters in order to attract as large an audience as possible. Between 1830 and 1833, posters advertising new scenery were displayed at irregular intervals every two to three months. In all cases – with the exception of one announcement without a name – the creator of the scenery was Vincenc Fischer. Between September 1832 and November 1833, there were no announcements for new scenery. Such a long interval can be taken as being highly significant. The presumption that Vincenc Fischer was working on scenery for the castle

tätig. Für das dortige Theater stellte er einen Satz von Dekorationen her und führte die Innenverzierung des Gebäudes aus. Ab dem Jahr 1825 war er in diesem Theater drei Jahre lang engagiert. Vinzenz Fischer konnte also nach Prag erst im Jahre 1828 zurückkehren. Die Stelle im Ständetheater trat er jedoch bereits vor der Stellenausschreibung an. Sein Name erscheint auf Theaterhandzetteln ab dem 17. August 1830, wo er zum erstenmal als Schöpfer der neuen Theaterdekorationen und -maschinerie in der Vorstellung „*Fortunatus Abenteuer*“ aufgeführt ist.

In Anbetracht ihrer hohen finanziellen Kosten wurden neue Dekorationen für tschechische Vorstellungen im Ständertheater nur selten angeschafft. Ihre erste Präsentation wurde immer auf den Theaterhandzetteln ange-

PŮVODNÍ DIVADELNÍ DEKORACE ZE STARŠÍHO ZÁMECKÉHO DIVADLA – BOČNÍ KULISY SCÉNY SLAVNOSTNÍHO SÁLU, POKOJE A LESA.

DÁMSKÝ SALÓN V PRVNÍM PATŘE ZÁMKU S MALBAMI JIŘÍHO HISLERA, NA NICHŽ JE ZACHYCENA MANŽELKA HRABĚTE JOHANNA VINCENCE Z VALDŠTEJNA V DIVADELNÍCH KOSTÝMECH A S VÝRAZNÝMI GESTY.

V prostorách bývalé zámecké kuchyně se dochovala neúplná skupina zcela odlišných kulis, a to jak velikostí, tak i charakterem jevištního pojetí. Výrazem malby odpovídají všechny kulisy přibližně 80. a 90. létům 18. století.

Starší fond zámeckých dekorací se skládá pouze z několika bočních kulis, portálového štítu a několika doplňků. Žádné prospekty a sufity se nedochovaly. Kulisy jsou rovněž zhotoveny z dřevěné konstrukce, potažené pomalovaným plátnem. Tyto starší kulisy jsou výrazně menší než mladší dekorace z roku 1833, taktéž jejich technické pojetí je odlišné.

Původní mnichovohradištské dekorace jsou v torzovitém stavu. Jistou domněnku o jejich autorství vyslovil J. Pömerl, když ztotožnil

theatre at Mnichovo Hradiště during this time is based on the fact that, less than two months after the castle theatre at Mnichovo Hradiště was opened, an announcement was posted detailing Fischer's new scenery for the Estates Theatre. Although a lack of Fischer's work during this period could be explained by illness or his leaving Prague, such a coincidence surely cannot be ignored.

ORIGINAL SCENERY

An incomplete group of scenic units representing a variety of locales and in different sizes, survived in the area of the former castle kitchen. The painting style of all the scenes

kündigt, um eine möglichst große Zahl an Zuschauern anzulocken. Im Zeitraum der Jahre 1830–33 wurden neue Dekorationen in unregelmäßigen Intervallen von zwei bis drei Monaten angekündigt, und in allen Fällen – mit Ausnahme einer Ankündigung ohne Namen – ist ihr Schöpfer Vinzenz Fischer. Im Zeitraum von September 1832 bis November 1833 wurde keine neue Dekoration angekündigt. Diese lange Pause scheint für uns sehr bedeutungsvoll zu sein. Eine weitere neue Dekoration für das Ständetheater wurde erst nach zwei Monate nach der Inbetriebnahme des Schlosstheaters in Mnichovo Hradiště angekündigt. Arbeitete Vinzenz Fischer während dieses Zeitraums an Dekorationen für den Grafen von Wallen-

DĚTSKÝ DIVADELNÍ KOSTÝM – VARIANTA HARLEKÝNA.

PATRNĚ PŮVODNÍ DÁMSKÝ CIVILNÍ ODĚV Z VOSKOVANÉHO PLÁTKA (POLOVINA 18. STOLETÍ)
DOCHOVANÝ V DIVADELNÍM FONDU.

možného autora těchto dekorací s malířem Jiřím Hislerem (1733–1818). Hisler je autorem rozměrných pláten s přírodními a figurálními náměty, které pokrývají stěny některých reprezentativních sálů v prvním patře zámku. Malby provedl po roce 1750. Zajímavý je fakt, že pozadí pro jeden z výjevů je krajina z okolí Mnichova Hradiště. V tzv. Dámském pokoji pak nacházíme téměř divadelní motiv rokokové dámy – Vincencovy ženy Žofie – zobrazené několikrát v různém oděvu a s výraznými gesty na pozadí romantických přírodních scénérií.

KOSTÝMY A REKVIZITY

dates them approximately to the 1780^s and 1790^s.

The older collection of scenery consists of only a few wings, a portal gable and several accessories. No backdrops or borders were preserved. The scenes also consist of wooden frames covered by painted cloth. These older scenes are significantly smaller than the newer scenery of 1833. The construction technique is also different.

The original scenery from Mnichovo Hradiště lies in fragments. Jan Pömerl suggested that the possible creator of this scenery was the painter Jiří Hisler (1733–1818). Hisler is the painter responsible for the large canvases depicting people and nature, which hang on the walls in some of the impressive halls on

stein. Das Zusammentreffen der Umstände ist hier tatsächlich verblüffend. Auch wenn Fischers Arbeitsabwesenheit selbstverständlich auch durch eine Krankheit oder eine Reise außerhalb Prags verursacht gewesen sein konnte.

DER URSPRÜNGLICHE DEKORATIONSFUNDUS

In Räumlichkeiten der ehemaligen Schlossküche blieb eine unvollständige Gruppe von völlig – sowohl in der Größe als auch im Charakter der szenischen Konzeption – unterschiedlichen Kulissen erhalten. Alle Kulissen entsprechen dem malerischen Ausdruck nach

PÁNSKÝ DIVADELNÍ KOSTÝM V RENESANČNÍM STYL. 21

PATRŇ PŮVODNÍ DÁMSKÝ CIVILNÍ ODĚV Z VOSKOVANÉHO PLÁTNÁ (POLOVINA 18. STOLETÍ) DOCHOVANÝ V DIVADELNÍM FONDU.

Významnou součástí vybavení zámekého divadla v Mnichově Hradišti je kostýmní fond.

Soubor dochovaných kostýmů je velmi rozsáhlý, čítá na cca 200 kusů oděvů a dalších kostýmních doplňků. U některých kostýmů však nelze s jistotou říci, zdali sloužily pouze divadelním účelům, či se jedná o dochované historické oděvy. Nákladné materiály a jejich pečlivé zpracování mnohdy ukazují spíše na druhou možnost. U většiny oděvů je však na první pohled patrný jejich divadelní účel. Kostýmy jsou jednoduché a stylizované, většinou nepodšíváné, s papírovými knoflíky potaženými látkou. Jsou tu například kostýmy šaška, harlekýna, vodníka, sluhy, muzikanta, různé pestrobarevné kabátce a zejména řada historických kostýmů představujících různá stylová období, od renesance až po 19. století.

floor of the castle. He painted them after 1750. It is interesting that the background of one of the paintings is the countryside around Mnichovo Hradiště. In the „Lady's Room“ we can find the theatre-like motif of a rococo lady – Vincent's wife, Žofie – depicted several times in different garments with expressive gestures, with romantic countryside scenes in the background.

COSTUMES AND STAGE PROPS

The stock of costumes represents a significant part of the castle theatre collection at Mnichovo Hradiště.

The collection of preserved costumes is sizeable. It consists of approximately 200 pieces of

ungefähr den 80. und 90. Jahren des 18. Jahrhunderts.

Der ältere Fundus der Schlossdekorationen besteht nur aus einigen Seitenkulissen, einem Portalgiebel und einigen Zubehöerteilen. Weder Hintergründe noch Sufiten blieben erhalten. Die Kulissen sind aus mit bemaltem Leinen verkleideten Holzkonstruktionen hergestellt. Diese älteren Kulissen sind markant kleiner als die jüngeren Dekorationen aus dem Jahr 1833, sie unterscheiden sich auch durch ihre technische Konzeption.

Von den ursprünglichen Dekorationen im Schloss Mnichovo Hradiště ist nur ein Torso übriggeblieben. Eine gewisse Vermutung über ihre Autorschaft drückte J. Pömerl aus, als er als den möglichen Schöpfer dieser Dekorationen den Maler Jiří Hisler (1733–1818)(161) identifizierte. Hisler ist Autor von großen

PŮVODNÍ DÁMSKÝ CIVILNÍ ODĚV TZV. NEGLIŽÉ Á LA WATTEAU (POLOVINA 18. STOLETÍ) A DETAIL VYTKÁVANÉHO VZORU LÁTKY.

MEZI DOCHOVANÉ REKVIZITY PATŘÍ MIMO JINÉ I ANDĚLSKÁ KŘÍDLA.

V DIVADELNÍM FONDU SE DOCHOVALO TÉŽ NĚKOLIKERO PÁŘŮ BOT.

DĚTSKÉ DIVADELNÍ KOSTÝMY.

Kostýmní fond obsahuje také mnoho dětských oděvů, zejména šaškovské oblečky, různé kabátky a pláštěnky, dokonce i vyšívané podkolenky a vykládané návleky, což dokládá, že divadlo na zámku v Mnichově Hradišti hrály i děti.

Velmi zajímavá je sbírka dochovaných rekvizit. Kromě kostýmních doplňků, jako jsou nejrůznější paruky, klobouky, opasky, pentle a šerpy, jsou zde například dřevěné dýky, pochvy a řemení, papírové kamaše, 2 páry bílých křidel, maska čápa a další drobnosti.

V bývalé zámecké kuchyni byly, spolu s původními dekoracemi, uloženy některé další rekvizity. Zajímavé jsou zejména desítky různobarevných praporců s pomalovanými dřevěnými násadami a dále několikero kopií s dřevěným ostřím ve tvaru listu. Podle historických litografií byly tyto praporce součástí ceremonie k uvítání Svaté aliance.

clothing and other costume items. However, it is not possible to say with any certainty whether some of the costumes served for only theatrical purposes or whether they are real, preserved, historical garments. The expensive materials and the neat way the clothes are made rather point to the latter possibility. However, for most of the costumes, the fact that they were intended for theatrical purposes is clear at first sight. The costumes are simple and stylised, they are usually not lined and they use paper buttons covered with cloth. Examples of costumes that can be found are for a jester, a harlequin, a water sprite, a servant and for musicians, as well as various multicoloured and spotted coats.

The stock of costumes also includes many children's clothes, particularly jesters' costumes, various coats and cloaks and even embroidered stockings and legwarmers. This means that children also used to act in the castle

Bildleinwänden mit figuralen und Naturmotiven, die die Wände einiger Repräsentationsäle im ersten Geschoss des Schlosses bedecken. Er erschuf die Gemälde nach dem Jahr 1750. Interessant ist die Tatsache, dass der Hintergrund für eine der Szenen die Landschaft aus der Umgebung von Mnichovo Hradiště ist. Im sog. Damenzimmer finden wir dann ein fast theaterhaftes Motiv einer Rokokodame – Vinzents Gattin Sofie –, die variiert in verschiedener Kleidung und mit expressiven Gesten vor dem Hintergrund romantischer Naturszenen gemalt ist.

KOSTÜME UND REQUISITEN

Einen bedeutenden Ausstattungsteil des Schlosstheaters in Mnichovo Hradiště stellt der Kostümfundus dar.

PÁNSKÉ DIVADELNÍ KOSTÝMY.

Die Kollektion der erhaltengebliebenen Kostüme ist sehr umfangreich, sie zählt an die 200 Stück Kleidung und weiteres Kostümbehör. Bei manchen Kostümen ist es jedoch unmöglich, mit Sicherheit zu sagen, ob sie ausschließlich Theaterzwecken dienten oder ob es sich um erhaltengebliebene historische Kleidungsstücke handelt. Kostspielige Materialien und sorgfältige Verarbeitung der Kleidungsstücke deuten zuweilen eher die letztere Möglichkeit an. Bei den meisten Kleidungsstücken ist jedoch ihre Bestimmung für das Theater auf den ersten Blick offensichtlich. Die Kostüme sind einfach und stilisiert, meistens nicht dubliert, mit von Stoff überzogenen Papierknöpfen. Darunter sind zum Beispiel Hanswurst-, Harlekin-, Wassermann-, Diener- und Musikerkostüme sowie verschiedene buntfarbige Jacken und insbesondere eine Reihe von verschiedenen Stilepochen von der Renaissance bis zum 19. Jahrhundert darstellenden Kostümen.

Der Kostümfundus umfasst auch viele

DIVADELNÍ KOSTÝMY S PAPIŘOVÝMI KNOFLÍKY.

theatre at Mnichovo Hradiště.

The collection of preserved props is also very interesting. Apart from costume accessories such as various wigs, hats, laces and sashes, there are, for example, wooden daggers, sheaths and belts, paper leggings, two pairs of white wings, a stork mask and other small items.

In the former castle kitchen, other props were found which were stored with the original scenery. Particularly interesting items include dozens of multicoloured flags with painted wooden holders and several pikes with wooden leaf-shaped blades. According to historical lithographs, these flags were used during the ceremony to welcome the Holy Alliance.

Kinderkleidungsstücke, insbesondere Hanswurstkleidungen, verschiedene Jacken und Capes, ja sogar gestickte Kniestrümpfe und verzierte Überzüge. Daraus ergibt es sich, dass auch Kinder Theater auf dem Schloss in Mnichovo Hradiště spielten.

Sehr interessant ist die Sammlung von erhaltengebliebenen Requisiten. Neben Kostümb Zubehör, wie verschiedensten Perücken, Hüten, Gürteln, Bendeln und Schärpen, gibt es hier zum Beispiel Holzdolche, Schwertscheiden und Lederzeug, Papiergamaschen, zwei Paar weiße Flügel, eine Storchmaske und weitere Kleinigkeiten.

In der ehemaligen Schlossküche waren, zusammen mit den ursprünglichen Dekorationen, einige weitere Requisiten deponiert. Interessant sind insbesondere Dutzende verschiedenfarbiger Standarten mit bemalten Holzstielen und darüber hinaus einige Lanzen mit Holzschneiden in Blattform. Historischen Lithografien zufolge waren diese Standarten ein Bestandteil der Zeremonie zur Begrüßung der Heiligen Allianz.

ZÁSUVKA KOMODY PLNÁ DIVADELNÍCH REKVIZIT – MASKY POUTA, ZBRANĚ A PARUKY (ČÁST DOCHOVANÉHO SOUBORU).

ČINNOST DIVADLA PO ROCE 1833

THEATRE ACTIVITY AFTER 1833

TÄTIGKEIT DES THEATERS NACH DEM JAHR 1833

Divadlo se na zámku v Mnichově Hradišti hrálo i po roce 1833.

V kronice Tomáše Hindla, vrchnostenského úředníka Valdštejnů, se z jedné, na první pohled zcela odlišně zaměřené zprávy, dozvídáme zajímavou informaci: „Dne 2. ledna 1841 právě o slavení narozenin Vrchnosti hraběcího pána, když v zámku Hradištském u večer na divadle provozovali hru, a kde také s druhými vrchnostenskými úředníky správce cukrovárny se svou paní přítomen byl, vypuknul na Zájezdách v cukrovárně oheň...“

O divadelním představení a požáru v cukrovárně se dočítáme také v článku A. Šimona *Príspevek k historii cukrovarnictví na Hradištsku: „dne 2. ledna r. 1841, o deváté hodině večerní, vypukl v cukrárně oheň, právě v den narozenin hraběte Kristiána Valdštejna, kdy veškeré vrchnostenské úřednictvo panství hradištského (i správce zájezdské cukrárny s chotí) účastnilo se divadelního představení pořádaného v hradištském zámku k oslavě hraběcích narozenin.*“ Jak vyplývá z článku, divadlo se na zámku při různých příležitostech hrálo i nadále. Velmi zajímavá je zmínka o tom, že na popsaném představení byli přítomni panští úředníci. Divadlo se tedy nehrálo pouze pro uzavřenou společnost rodiny Valdštejnů, ale i pro zaměstnance zámku a jejich rodiny.

Další doklad o životě zámeckého divadla nalézáme v článku téhož autora, *Na Hradištsku za revolučních let 1848 a 1849: „koncem července... po skončení obřadů a odevzdání praporu pořádána v zámku blučná hostina, při níž připtjeno na zdraví císaře a národních stráží, večer sehráno v zámeckém divadle Štěpánkovo, Obložení Prahy od Švédů.“*

A do třetice tentýž autor v článku *Klásterské divadelní paměti* popisuje objevený divadelní plakát, tehdy v mnichovohradištském zámekém archívu, podle kterého sehráli 15. srpna 1849 v zámeckém divadle veselohru C. Bluma „Die Kunst zu gefallen“ (Hrabě z Létoriéru aneb Jak se přízeň získává) ve prospěch vojáků zraněných v bojích proti maďarským povstal-

Even after 1833, there were theatre performances at the castle of Mnichovo Hradiště.

In the chronicle of Tomáš Hindl, Wallenstein's seigniorial officer, there is a very interesting piece of information contained in an account treating a completely different matter: *“On 2 January 1841, when celebrating the birthday of the Lord of the Manor, a play attended by the manager of the sugar mill and his wife and other seigniorial officers was being shown in the Hradiště castle in the evening, when a fire broke out in the sugar mill in Zájedzy.”*

We can read about the theatre performance and the fire at the sugar mill in an article by A. Šimon entitled *“A paper on the history of the sugar industry in the Hradiště region”*: *“...on 2 January 1842 at 9 o'clock in the evening a fire broke out in the sugar mill exactly on the date of Count Kristián Wallenstein's birthday, when all the seigniorial officials of the Hradiště estate (including the manager of the sugar mill in Zájedzy and his wife) were attending a theatre performance held at the Hradiště castle to celebrate the Count's birthday.”* It is apparent from the article that theatre performances were held in the castle on various occasions. What is particularly interesting is the fact that the performance in question was attended by seigniorial officers. Theatre was therefore not only performed for the Wallenstein family's private parties, but also for the castle employees and their families.

We can find another piece of evidence about the life of the castle theatre in an article entitled *“In the Hradiště region during the revolution of 1848 and 1849”* by the same author: *“...at the end of July ... after the end of the ceremonies and the handing over of the flag, an uproarious feast during which was toasted the health of the Emperor and of the national guards; in the evening Štěpánek's ‘The Siege of Prague by the Swedes’ was performed in the castle theatre.”*

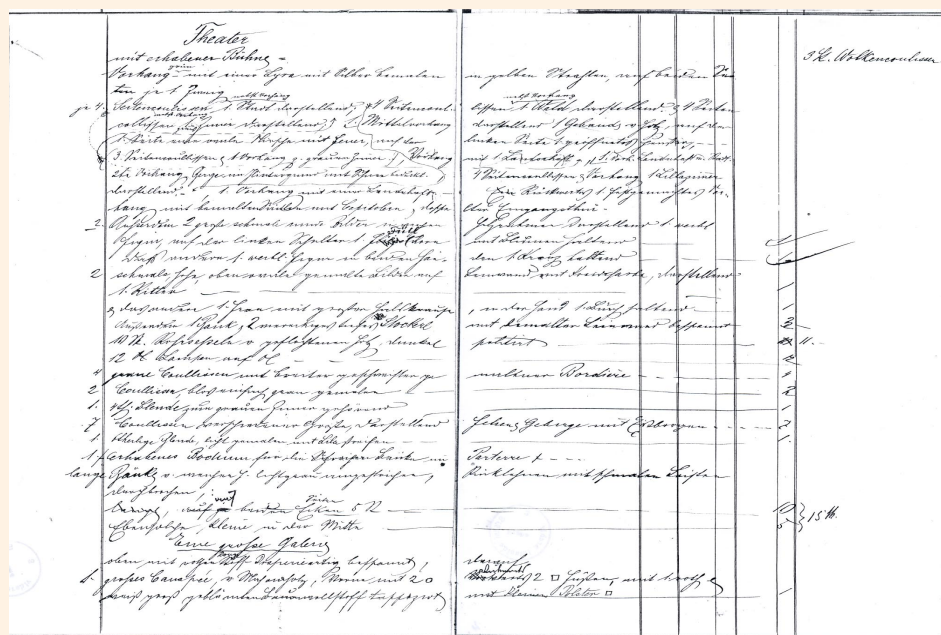
The third mention by the same author is in

Auf dem Schloss in Mnichovo Hradiště wurde auch nach dem Jahr 1833 Theater gespielt.

In der Chronik von Tomáš Hindl, herrschaftlichem Beamten der Wallensteins, erhalten wir aus einem Bericht, der auf den ersten Blick auf etwas völlig anderes abzielt, eine interessante Information: *„Den 2. Januar 1841 gerade bei Feiern des Geburtstages seiner Herrschaft, des Herrn Grafen, als im Schloss von Hradiště am Abend ein Theaterstück aufgeführt wurde und wo mit den anderen herrschaftlichen Beamten auch der Zuckerfabrikverwalter mit seiner Frau anwesend war, brach in Zájedzy in der Zuckerfabrik Feuer aus...“*

Über die Theatervorstellung und den Brand in der Zuckerfabrik lesen wir auch im Artikel von A. Šimon *Beitrag zur Geschichte des Zuckerfabrikwesens in der Region von Mnichovo Hradiště*: *“...am 2. Januar des Jahres 1842, um neun Uhr abends, brach in der Zuckerfabrik Feuer aus, gerade am Geburtstag des Grafen Christian Wallenstein, als die gesamte herrschaftliche Beamtschaft der Domäne von Hradiště (auch der Verwalter der Zuckerfabrik in Zájedzy mit Ehefrau) an einer zur Feier des Geburtstags des Grafen auf dem Schloss von Hradiště veranstalteten Theatervorstellung teilnahm.”* Wie es sich aus dem Artikel ergibt, wurde Theater im Schloss bei verschiedenen Gelegenheiten weiter gespielt. Sehr interessant ist die Erwähnung, dass bei dieser Vorstellung herrschaftliche Beamte anwesend waren. Theater wurde also nicht nur für die geschlossene Gesellschaft der Familie Wallenstein, sondern auch für Schlossangestellte und ihre Familien gespielt.

Einen weiteren Beleg über das Leben des Schlosstheaters finden wir im Artikel desselben Autors, *In der Region von Hradiště in den Revolutionsjahren 1848 und 1849*: *“... Ende Juli ... wurde nach Beendigung der Zeremonien und der Abgabe der Fahne im Schloss ein lautes Festmahl veranstaltet, bei dem auf die Gesundheit des Kaisers und der Nationalwachen ge-*

INVENTÁŘ MNICHOVHRADIŠŤSKÉHO DIVADLA ZE DRUHÉ POLOVINY 19. STOLETÍ S KOMPLETNÍM SOUPESEM DIVADELNÍHO VYBAVENÍ.

cům v Uhrách.

Život na scéně zdejšího zámeckého divadla utichl na počátku druhé poloviny 19. století a divadelní sál se stal, jak již bylo uvedeno, pouhým skladištěm.

Následné drobné zmínky o jakémsi rodinném divadelním dění tuto domněnku nijak nevyvracejí, neboť tyto nevelké divadelní produkce měly spíše charakter domácích besídek a jako takové se mohly odehrávat v kterékoli jiné části zámku.

(Pavla Pešková)

the article "Klášterec theatre memoirs", which describes a theatre poster discovered in the castle archive at Mnichovo Hradiště. The poster advertised how the comedy "Die Kunst zu gefallen" ("The Count of Letorier" or "How to Win Favour") by C. Bloom was to be performed in the castle theatre on 15 August 1849 for the benefit of those soldiers injured in the fight with the Hungarian rebels in Hungary.

Life on the stage of the local castle theatre became quiet at the beginning of the second half of the 19th century and the theatre hall came to be used as simply a storage space, as already mentioned.

Subsequent minor observations with respect to 'theatre performances' do not challenge this presumption. These small theatre productions were of a rather family-celebration nature and, as such, they could have been performed in any part of the castle.

(Pavla Pešková)

trunken wurde, am Abend wurde im Schloss-theater Štěpáněks „Die Belagerung Prags durch die Schweden“ gespielt.“

Als dritten Beleg beschreibt derselbe Autor im Artikel *Theatermemoiren aus dem Kloster* ein entdecktes Theaterplakat, damals im Schlossarchiv von Mnichovo Hradiště, demzufolge am 15. August 1849 im Schlosstheater die Komödie von C. Blum „Die Kunst zu gefallen“ (Graf von Létorier oder Wie man Gunst gewinnt) zu Gunsten von in Kämpfen gegen ungarische Rebellen in Ungarn verletzten Soldaten gespielt wurde.

Das Leben auf der Bühne des hiesigen Schlosstheaters verstummte zu Beginn der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts, und aus dem Theatersaal wurde, wie bereits angeführt, ein bloßer Lagerraum.

Spätere kurze Erwähnungen über eine Art von Familientheateregeschehen widerlegen diese Vermutung keinesfalls. Diese kleineren Theateraufführungen hatten wohl eher den Charakter von Hauszusammentreffen und als solche konnten sie in jedem beliebigen anderen Schlossteil stattfinden.

(Pavla Pešková)

EMPÍROVÝ SVÍCEN Z DIVADELNÍHO INVENTÁŘE (STAV PO RESTAUROVÁNÍ).
EMPÍROVÝ SVÍCEN Z DIVADELNÍHO INVENTÁŘE (STAV PO RESTAUROVÁNÍ).
EMPÍROVÝ SVÍCEN Z DIVADELNÍHO INVENTÁŘE (STAV PO RESTAUROVÁNÍ).

JEVIŠTĚ, DEKORACE A MAŠINÉRIE

THE STAGE, THE SCENERY AND THE MACHINERY BÜHNE, KULISSEN UND MASCHINERIE

KONSTRUKCE DIVADLA

Divadlo bylo v roce 1833 vybudováno původně v tanečním sále zámku. Sál byl pro divadelní představení využíván už dříve při jiných příležitostech. Přestože neexistuje důkaz o tom, že divadlo mělo být po svém prvním použití v roce 1833 zrušeno, dřevěná konstrukce nad jevištěm je velice jednoduchá a mohla být snadno odstraněna. Na zdech sálu v Mnichově Hradišti zůstala štuková výzdoba, která by umožnila použít sál k původním účelům, pokud by divadelní konstrukce byla odstraněna. Sál je 10,20 m široký a 18,40 m dlouhý. Jeviště je široké 10,20 m, hluboké 7,90 a 7,45 m vysoké. Jevištní portál je široký 6,60 m a vysoký 4,25 m.

Prvním rysem, který napovídá, že divadlo bylo vestavěno do existujícího sálu, je jevištní portál. Na rozdíl od většiny divadel zřízených přímo v prostorách divadla určených horní hrana stěny jevištního portálu, která odděluje jeviště od hlediště, nedosahuje až ke stropu sá-

THE PHYSICAL NATURE OF THE THEATRE

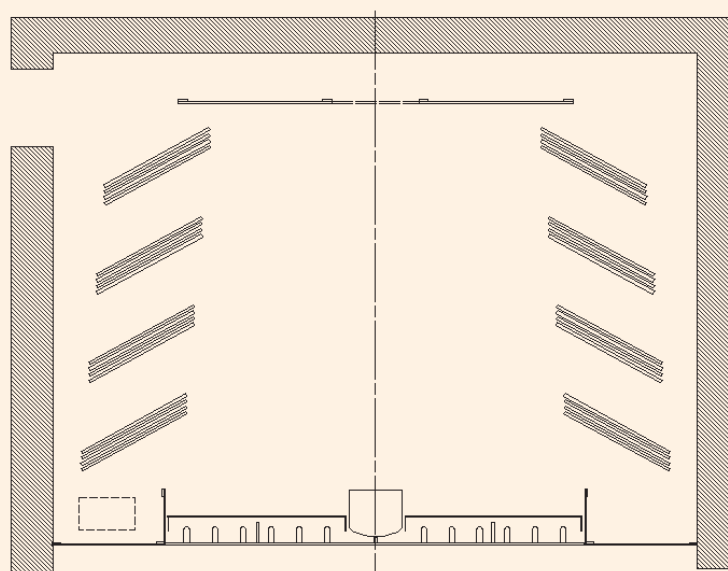
The theatre was built in a ballroom in the chateau in 1833. This space may have been used on other occasions for theatrical entertainment. Although there is no evidence that this theatre was to be removed after its initial use in 1833, the wooden framework over the stage is very simple and could have been removed. The walls of the hall at Mnichovo Hradište have retained some of the original architectural ornamentation that would allow the hall to be used for its original purposes if the theatre framework was removed. The hall is about 32 feet wide by about 60 feet long. The stage is 32 feet wide by 28 1/2 feet deep and four feet high. The proscenium opening is about 22 feet wide by 13 3/4 feet high.

The first feature that signals that the theatre was added to a existing hall is the proscenium. Unlike most theatrical installations, the top of the proscenium wall that divides the stage from the auditorium does not extend to the

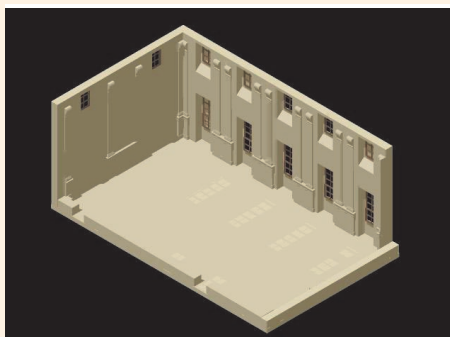
KONSTRUKTION DES THEATERS

Das Theater wurde im Jahre 1833 ursprünglich im Tanzsaal des Schlosses aufgebaut. Der Saal war für Theatervorstellungen bereits früher bei anderen Gelegenheiten ausgenutzt worden. Obwohl es keinen Beweis dafür gibt, dass das Theater nach seiner ersten Verwendung im Jahre 1833 aufgehoben werden sollte, ist die hölzerne Konstruktion über der Bühne sehr einfach und sie konnte problemlos demontiert werden. An Wänden des Saals in Mnichovo Hradište blieb die Stuckverzierung, die es ermöglichen würde, den Saal zu ursprünglichen Zwecken zu benutzen, falls die Theaterkonstruktion beseitigt wäre. Der Saal ist 10,20 m breit und 18,40 m lang. Die Bühne ist 10,20 m breit, 7,90 m tief und 7,45 m hoch. Das Bühnenportal ist 6,60 m breit und 4,25 m hoch.

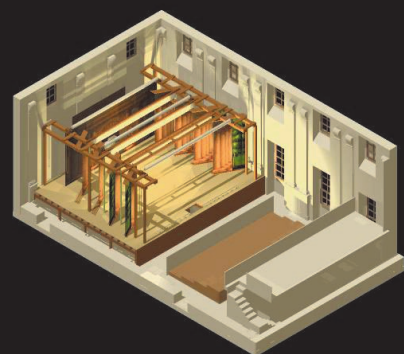
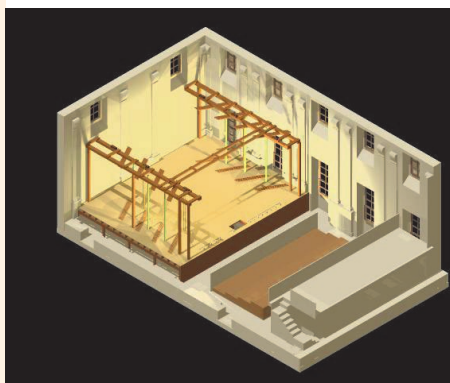
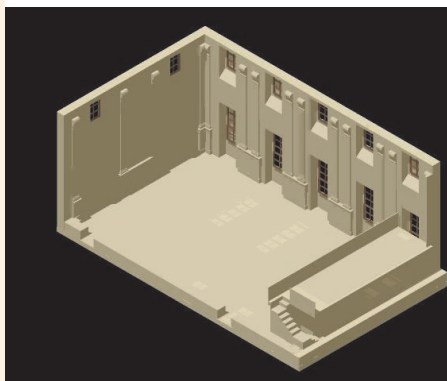
Der erste Zug, der andeutet, dass das Theater in den bestehenden Saal eingebaut wurde, ist das Bühnenportal. Zum Unter-

PŮDORYS ZÁMECKÉHO DIVADLA V MNICHOVĚ HRADIŠTI
PŮDORYS ZÁMECKÉHO DIVADLA V MNICHOVĚ HRADIŠTI
PŮDORYS ZÁMECKÉHO DIVADLA V MNICHOVĚ HRADIŠTI

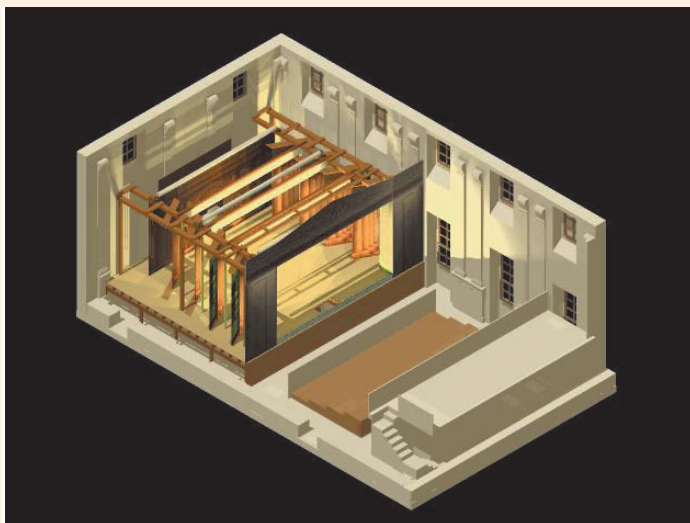
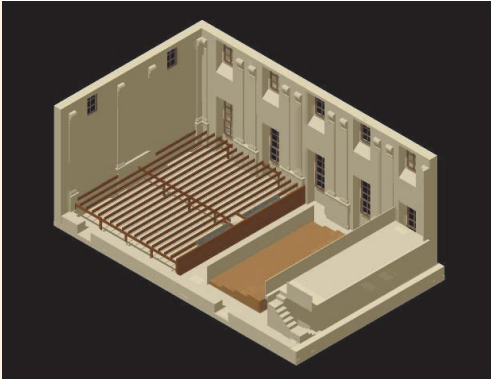

lu. Za portálem (tj. stěnou oddělující jeviště od hlediště) je umístěna konstrukce k zavěšení opony a prospektů, s horními drážkami pro uchycení bočních kulis. Počítačová rekonstrukce sálu ukazuje jednotlivé části, které byly do sálu při budování divadla vestavěny.

top of the hall. A wooden framework is located overhead behind the proscenium and is used to support the front curtain, borders, drops and the upper grooves for the side wings. A computer reconstruction of the hall shows the various elements that were added to turn it into a theatrical space.

schied von den meisten Theatern, die direkt in für Theater bestimmten Räumlichkeiten errichtet sind, reicht die obere Kante der Bühnenportalswand, die die Bühne vom Zuschauerraum trennt, nicht bis zur Saaldecke. Hinter dem Portal (d.h. der die Bühne vom Zuschauerraum trennenden Wand) ist eine Konstruktion zum Aufhängen des Vorhangs und der Hintergrundkulissen platziert, mit oberen Rillen zur Befestigung der

Seitenkulissen. Die Computerrekonstruktion des Saals (s. Quellen und Literatur) zeigt die einzelnen Teile, die in den Saal bei dem Aufbau des Theaters eingebaut wurden.

KULISOVÝ SYSTÉM

Dva prvky systému bočních kulis jsou mezi dochovanými kontinentálními (tj. evropskými – pozn. překladatele) divadly unikátní: úhel postavení kulis a samotný způsob jejich výměny.

Šikmé postavení kulis

Zámecké divadlo v Mnichově Hradišti má čtyři skupiny kulis na každé straně jeviště; jak ukazuje půdorys, v každé skupině mohou být umístěny tři kulisy. Kulisy jsou postaveny šikmo vzhledem k přední hraně jeviště. Ačkoli většina dochovaných divadel a většina publikovaných plánů od 17. až do začátku 19. století užívala kulisy rovnoběžné s přední hranou jeviště, v několika malých divadlech najdeme i šikmé kulisy. Dvě z těchto divadel, zámecká divadla na Kozlu a na Žlebech, jsou v Čechách. Kromě nich se divadlo se šikmými kulisami dochovalo také v benediktýnském opatství v Lambachu v Rakousku.

Andrea Pozzo ve svém spisu *Prospettiva de-*

DETAIL DRÁŽEK S KOLEČKY V PODLAZE PRO UMÍSTĚNÍ BOČNÍCH KULIS. DO OTVORŮ PŘED KULISY BYLY ZASTŘENY DŘEVĚNÉ KOLÍKY,

pittori e architetti z roku 1673 mluví o nesná-
zích spojených se šikmými kulisami, ale sou-
časně upozorňuje na jejich výhodu: „*Obtíže
s použitím šikmých kulis mohou být vyřešeny
umístěním kulis rovnoběžně s proscéníem, jak je
to na různých místech, zvláště v Německu, běž-
né. Italský způsob s šikmým uložením kulis má*

THE WING SYSTEM

Two aspects of the scenic wings are unique among most surviving continental theatres: the angle of the wings and the wing-changing system itself.

Oblique Wings

The court theatre at Mnichovo Hradiště has 4 sets of wings on each side of the stage and each bank can hold three wings as shown in the floor plan. These banks of wings are set at an angle to the front of the stage. Although most of the surviving theatres and most published plans from the seventeenth through the early nineteenth centuries used scenic wings set parallel to the front of the stage, a few small theatres used the oblique wings. Two of these theatres are in the Czech Republic, the court theatres at Zleby and Kozel. In addition a small theatre in the Benedictine abbey in Lambach, Austria has also survived with oblique wings.

Andrea Pozzo in his 1673 *Prospettiva de'pittori e architetti* discusses the difficulty of designing oblique wings, but gives a rationale for their use:

“*This [the difficulty of using oblique wings] indeed may be avoided by fixing the Grooves parallel to the Poscene; as is usual in some Places, especially in Germany. Nevertheless, the Italian Manner [oblique wings] has this Advantage, that those who are employ'd to prompt the Actors, and shift the Scenes, etc. are less expos'd to Sight, in the Performance of their Business.*”

In other words, it helps hide the backstage area from the audience.

The “English Groove System”

Most continental theatres used a variation of the mechanized wing change system utilizing a series of wheeled wing frames rolling on and offstage in tracks under the stage. A wing frame passed through a slot in the stage floor. The wheeled frames were connected to a capstan or center axel that, when turned, pulled all the wing frames, and therefore the scenic wings, onstage or offstage. The capstan or axel could be powered manually or by a falling counterweight. The wing change

SYSTEM DER SEITENKULISSEN

BOČNÍ KULISY UMÍSTĚNÉ DO DRÁŽEK.

Zwei Aspekte der Bühnenseitenbretter sind unter erhaltengebliebenen Kontinentaltheatern (d.h. europäischen Theatern - Vorm. des Übersetzers) einmalig. Es handelt sich um den Winkel der Seitenbretter und das eigentliche System ihres Wechsels.

Schräge Seitenbretter.

Das Schlosstheater in Mnichovo Hradiště hat vier Kulissengruppen auf jeder Bühnenseite; wie es aus dem Grundriss ersichtlich ist, kann jede Garnitur drei Kulissen enthalten. Die Kulissen sind schräg zu der vorderen Bühnenkante gestellt. Obwohl die meisten erhaltengebliebenen Theater und die meisten publizierten Pläne vom 17. bis zum Anfang des 19. Jahrhunderts mit der vorderen Bühnenkante parallele Kulissen benutzen, finden wir in einigen kleinen Theatern auch schräge Kulissen. Zwei von diesen Theatern sind in Böhmen, auf den Schlössern Kozel und Žleby. Ein Theater mit schrägen Kulissen blieb auch in der Benediktinerabtei in Lambach in Österreich erhalten. Andrea Pozzo spricht in seiner Schrift *Prospettiva de'pittori e architetti* aus dem Jahre 1673 über mit schrägen

tu výhodu, že ti, jejichž úkolem je napovídat hercům, vyměňovat kulisy atd. jsou při své práci

DETAIL UMÍSTĚNÍ VÁLCE S PLÁTNEM OPONY V PROVAZIŠTI A CÍVKA S NAVINUTÝM LANEM PRO OVLÁDÁNÍ (STAV PO RESTAUROVÁNÍ).

méně vystaveni pohledům publika.“

Jinými slovy, tento způsob pomáhá skrýt zákulisní prostor před zraky diváků a zároveň podporuje perspektivní účinek scény.

Anglický drážkový systém

Většina evropských divadel používala varianty mechanizovaného systému výměny kulis prostřednictvím pojezdných kulisových rámců, které se pohybovaly v kolejničích pod jevištěm. Tyto rámy procházely otvory v podlaže jeviště. Spojeny byly se středním rumpálem, jehož otáčením byly všechny kulisové rámy, a tedy i kulisy samotné, vysunuty na jeviště nebo z jeviště. Rumpál mohl být ovládán ručně nebo pomocí spouštěného závaží. Kulisový systém, použitý v Mnichově Hradišti, je podobný spíše drážkovému systému, obvyklému v Anglii, než běžnějšímu kontinentálnímu mechanizovanému systému. Již zmíněná divadla na Kozlu, na Žlebech a v Lambachu používala pro výměnu kulis také drážkový systém.

Tento systém používá k uchycení kulis, namísto pojezdného rámu procházejícího otvorem v podlaže, skupinu horních a spodních drážek nebo kolejnič. Jako většina barokní di-

system used at Mnichovo Hradište is similar to the groove system used in England rather than to the more common continental

HORNÍ MAŠINÉRIE DIVADLA, POHLED NA VÁLCE V PROVAZIŠTI A DETAIL JEJICH UCHYCENÍ (STAV PŘED RESTAUROVÁNÍM).

mechanized system. The previously menti-

DĚTSKÝ DIVADELNÍ KOSTÝM – VARIANTA HARLEKÝNA.

oned theatres at Zleby, Kozel, and Lambach also used the groove system for the wing change.

The groove system uses a set of upper and lower grooves to hold the wings upright rather

Kulissen verbundene Schwierigkeiten, macht aber gleichzeitig auf ihren Vorteil aufmerksam: „Schwierigkeiten bei der Verwendung von schrägen Kulissen können dadurch beseitigt werden, dass die Rillen parallel mit der Vorbühne angebracht sind, wie es in manchen Orten, insbesondere in Deutschland, üblich ist. Die italienische Weise mit schräger Anbringung der Kulissen hat den Vorteil, dass Personen, deren Aufgabe ist, den Schauspielern zu soufflieren und Kulissen zu verstellen usw., bei der Ausübung dieser Tätigkeit weniger zu sehen sind.“

Mit anderen Worten, diese Weise hilft, den Hinterbühnenraum vor den Blicken der Zuschauer zu verbergen, und sie unterstützt gleichzeitig die perspektivische Wirkung der Bühne.

Englisches Rillensystem

Die meisten europäischen Theater benutzten Varianten des mechanisierten Kulissenwechselsystems mittels fahrbarer Kulissenrahmen, die sich auf Gleisen unter der Bühne bewegten. Diese Rahmen fuhren durch Spalte im Bühnenfußboden durch. Sie waren mit einer zentralen Wickelwinde verbunden, die beim Drehen alle Kulissenrahmen und dadurch auch die eigentlichen Kulissen auf die Bühne hinaufzog oder umgekehrt von der Bühne senkte. Die Wickelwinde wurde entweder manuell oder durch den Fall eines Gegengewichts angetrieben. Das in Mnichovo Hradište benutzte Kulissensystem ähnelt vielmehr dem in England vorkommenden Rillensystem als dem üblicheren kontinentalen mechanisierten System. Die bereits erwähnten Theater auf dem Kozel, Žleby und in Lambach benutzten zum Kulissenwechsel auch das Rillensystem.

Dieses System nutzt zur Befestigung von Kulissen anstatt des durch einen Spalt im Bühnenfußboden sich bewegenden fahrbaren Rahmens einen Satz von oberen und unteren Rillen oder Gleisen aus. Wie die meiste barocke Theatertechnik entstand auch das Rillensystem wahrscheinlich in Italien am Anfang des 17. Jahrhunderts, obwohl ein klarer Beweis für diese Behauptung vorläufig fehlt.

Obwohl das Rillensystem des Kulissenwechsels auf den ersten Blick einfacher als das

vadelní techniky i drážkový systém vznikl pravděpodobně v Itálii na začátku 17. století, i když jasný důkaz pro toto tvrzení zatím chybí.

Ačkoli se drážkový systém výměny kulis může zdát na první pohled jednodušší než systém mechanizovaný, bylo mnohem náročnější tento systém ovládat, protože vyžadoval u každé skupiny kulis jednoho člověka, tzv. mašínistu.

V Mnichově Hradišti jsou čtyři skupiny kulis, s drážkami pro tři kulisy v každé skupině. Horní drážky jsou upevněny k trámové konstrukci nad jevištěm. V některých divadlech, včetně toho v Mnichově Hradišti,

se jeviště mírně svažuje, což při použití šikmo postavených kulis způsobuje problémy. To je také hlavní důvod, proč většina divadel používala kulisy rovnoběžné s přední hranou jeviště. Divadelní technici řešili tyto obtíže různým způsobem. V Mnichově Hradišti nacházíme unikátní řešení: v drážkách na podlaze jsou zabudovány malé válečky, které pohyb kulis na jeviště a z jeviště téměř zbavují tření. To současně odstraňuje problém s použitím drážek na svažujícím se jevišti: sklon podlahy je vyrovnán tím, že vrcholy válečků byly umístěny ve stejné výšce. Před každou drážkou byl v podlaze jeviště zasunut dřevěný kolík, zamezující vyjetí boční kulisy do prostoru jeviště. Divadla na Kozlu a na Žlebech používala k vyřešení těchto těžkostí kolečka zabudovaná v kulisách, ale protože kolečky musely být opatřeny všechny kulisy, byl tento způsob mnohem nákladnější.

Další zajímavostí v Mnichově Hradišti je, že některé kulisy jsou oboustranné a po otočení je možné je použít pro jinou scénérii. To také usnadňovalo uskladnění kulis v divadle.

V mnichovohradištském divadle jsou dochována i další zařízení k výměně dekorací nebo k ovládání osvětlení. Některá z těchto zaří-

than using a wing trolley passing through a slot in the stage floor. Like most Baroque theatre technology, the groove technique was probably invented in Italy

OTOČNÉ OSVĚTLOVACÍ LATĚ, NA NICHŽ BYLY ZAVĚŠENY LAMPIČKY.

ZÁŘEZ A SKOBA PRO ZAVĚŠENÍ LAMPY NA OSVĚTLOVACÍ LATI MEZI BOČNÍMI KULISAMI.

in the early seventeenth century although there is no definite proof.

Although the groove wing change would appear to the audience similar to that using the mechanized system, the groove system was much more labor intensive than the mechanized system, because it required a stagehand at each bank of wings.

At Mnichovo Hradiste there are four banks of wings with grooves for three wings in each bank. The upper grooves are attached to the overhead frame. Some theatres, including the theatre at Mnichovo Hradiste, have slanted or raked stages and this causes problems for the oblique groove system. This is the main reason that most theatres used wings parallel to the front of the stage. Theatre technicians solve the problem in various ways. The theatre at Mnichovo Hradiste uses a unique solution to the problem. It includes small rollers in the floor grooves that makes the movement of the wings on and off-stage almost friction free. This also solved the problem of using grooves on a raked stage. At Mnichovo Hradiste the tops of the rollers were horizontal counteracting the effect of the slanted floor. A peg placed in the hole at the end of each groove

mechanisierte System zu sein scheint, war es viel anspruchsvoller, es zu bedienen, denn es benötigte bei jeder Kulissengarnitur eine Person, den sog. Maschinisten.

In Mnichovo Hradiště gibt es vier Kulissengarnituren mit Rillen für drei Kulissen in jeder Garnitur. Die oberen Rillen sind zu einer

Balkenkonstruktion befestigt. In einigen Theatern, inklusive des Theaters in Mnichovo Hradiště, fällt die Bühne leicht ab, was bei Benutzung von schräg gestellten Kulissen Probleme verursacht. Das ist auch der Hauptgrund, warum die meisten Theater mit der vorderen Bühnenkante parallele Kulissen verwendeten. Theatertechniker lösten diese Schwierigkeiten auf unterschiedliche Weisen. In Mnichovo Hradiště finden wir eine einzigartige Lösung: in Rillen auf dem Fußboden sind kleine Rollen angebracht, die die Bewegung der Kulissen auf die Bühne und von der Bühne weg von der Reibung fast befreien. Diese Lösung beseitigt gleichzeitig das Problem bei der Verwendung von Rillen auf einer schrägen Bühne: Das Gefälle des Fußbodens wurde dadurch ausgeglichen, dass Rollengipfel in gleicher Höhe platziert waren. Vor jeder Rille war im Bühnenfußboden ein hölzerner Stift angebracht, der das Ausfahren der Seitenkulisse in den Bühnenraum verhinderte. Theater auf den Schlössern Kozel und Žleby benutzten zur Lösung dieser Schwierigkeiten in den Kulissen eingebaute Rädchen, da aber mit Rädchen alle Kulissen versehen sein mussten, war diese Weise viel kostspieliger.

POHLED Z PODJEVIŠTNÍHO PROSTORU NA PLECHOVÉ STÍNIDLO RAMPOVÉHO OSVĚTLENÍ, KTERÉ SE OVLÁDALO POMOCÍ KLIKY. OVLÁDACÍ

zení jsou známa už z renesance, použití jiných je unikátní.

Navíjení prospektů

Opona a zadní prospekty jsou ovládány podobně jako okenní rolety – ke spuštění nebo a opětovnému navíjení pláten slouží válce upevněné na horní konstrukci. Prospekty v divadlech v Českém Krumlově a v Litomyšli byly při vytahování shrnovány.

Opona

Nejobvyklejším způsobem vytahování opony je v divadlech se zachovanou jevištní masinérií válec. Používal se v obou dochovaných švédských divadlech, v Gripsholmu a Drottningholmu; v Českém Krumlově a Litomyšli byla opona shrnována. Sabatini popsal základní způsob použití válce ve svém spise *Pratica di Fabrica Scene Nei'teatri* v roce 1638.

served to stop the wing as it was shoved on stage. The theatres at Kozel and Zleby used wings with built-in wheels to solve the problem, but since each wing would have to have the wheels, it would have been a more expensive solution.

Another interesting feature at Mnichovo Hradiste is that the wings are double-sided, allowing a wing to be removed and reversed to show a different location. It would also make storage easier in the theatre.

The theatre at Mnichovo Hradiste includes several other devices used to change the scenery or adjust the lighting. Several of the devices go back to the Renaissance and others are unique to this theatre.

Roller Drops

The front curtain and backdrops operate essentially as window shades – rollers mounted on the grid are used to let down or roll up the curtains. The Czech theatres at Cesky Krumlov and Litomyšl used a brailing or gathering system to raise and lower the backdrops.

Front Curtains

The roller is also the most common method of raising the front curtain in those theatres that have survived with their machinery intact. Drottningholm & Gripsholm both use a roller for raising the front curtain; only Cesky Krumlov and Litomyšl uses another

ger.

Ein weiteres interessantes Merkmal in Mnichovo Hradiště ist die Tatsache, dass einige Kulissen beiderseitig sind und nach Wendung für eine andere Szenerie benutzt werden können. Das erleichterte auch die Lagerung der Kulissen im Theater.

Das Theater in Mnichovo Hradiště enthält noch einige andere Vorrichtungen zum Wechsel von Dekorationen oder zur Einstellung der Beleuchtung. Einige dieser Vorrichtungen sind bereits aus der Renaissancezeit bekannt, andere stellen ein nur hier sich vorfindendes Unikum dar.

Roloprospunkte

Der Vorhang und die hinteren Prospekte werden ähnlich wie Fensterrollos bedient – die Leinwände werden mittels auf der oberen Konstruktion angebrachter Rollos hinuntergesenkt oder wieder hinaufgezogen. Prospekte in den Theatern in Český Krumlov und in Litomyšl wurden beim Hinaufziehen auf Harmonikaweise zusammengerollt.

Vorhang

Die üblichste Weise des Hinaufziehens des Vorhangs ist in Theatern mit erhaltengebliebener Bühnenmaschinerie eine Rolle. Sie war

HORNÍ KRYT OSVĚTLOVACÍ RAMPY (STAV PŘED RESTAUROVÁNÍM).

in den beiden erhaltenen schwedischen

OSVĚTLENÍ

V Mnichově Hradišti se dochovaly dva druhy osvětlovacích zařízení.

Kryt osvětlovací rampy

K základnímu osvětlení scény sloužily lampičky umístěné na předním okraji rampy. Světla na rampě byla regulována ojedinělým způsobem, za pomoci dvou otočných plechových válcových stínidel. Otáčením ovládací kliky byla stínidla vysunována z prostoru pod jevištěm. V konečné fázi stínidla zcela zakryla lampičky na rampě. Kliky k ovládání stínidel byla umístěna v prostoru nápovědy.

Otočné osvětlovací latě

Za každou skupinou bočních kulis byly umístěny otočné osvětlovací latě, připevněné k horní konstrukci provaziště a ukotvené v podlaze jeviště. Na každé lati byly uchyceny vždy tři lampičky nad sebou. Otáčením latí směrem do jeviště, nebo naopak ven z jeviště, docházelo k většímu osvětlení nebo potměnění scény.

Divadlo v Mnichově Hradišti představuje důležitý doklad podoby divadelního provozu na konci 18. a začátku 19. století. Velká část divadel z tohoto období přišla o část svého jevištního vybavení nebo byla přestavěna. Divadlo v Mnichově Hradišti je tak jedním z mála divadel, která mohou sloužit jako dochovaný příklad barokní divadelní techniky.

(Frank Mohler)

method, a brailed curtain. Sabbattini described the basic roller method in his 1638 *Pratica*.

Theatern, in Gripsholm und Drottningholm benutzt; in Český Krumlov und in Litomyšl wurde der Vorhang auf Harmonikaweise zusammengerollt. Sabatini beschrieb die grundlegende Benutzungsweise der Rolle in seiner Schrift *Pratica di Fabrica Scene Neiteatri* im Jahre 1638.

BELEUCHTUNG

In Mnichovo Hradiště sind zwei Sorten Beleuchtungsrichtungen erhalten geblieben.

Abdeckung der Lichtrampe

Zur Grundbedienung der Bühne dienten kleine, auf der vorderen Rampenkante platzierte Lampen. Lichter auf der Rampe wurden auf eine einzigartige Weise geregelt, mittels zwei drehbarer zylinderförmiger Blechlichtschirme. Durch Drehen einer Kurbel wurden die Lichtschirme aus dem Raum unter der Bühne hinaufgeschoben. In der Endphase deckten die Lichtschirme die kleinen Lampen auf der Rampe völlig ab. Die Kurbel zur Bedienung der Lichtschirme war im Souffleursplatz angebracht.

Drehbare Beleuchtungsleisten

Hinter jeder Garnitur von Seitenkulissen waren drehbare, an die obere Konstruktion des Seilsystemsraums befestigte und im Bühnenfußboden geankerte Beleuchtungsleisten angebracht. An jeder Leiste waren immer drei kleine Lampen übereinander angebracht. Durch Drehen der Leisten in Richtung der Bühne oder zum Gegenteil von der Bühne weg wurde eine stärkere Beleuchtung oder Verdunkelung erzielt.

Das Theater in Mnichovo Hradiště stellt einen wichtigen Beleg über die Form des Theaterbetriebs am Ende des 18. und Anfang des 19. Jahrhunderts dar. Viele Theater aus diesem Zeitraum kamen um einen Teil ihrer Bühnenausstattung oder wurden umgebaut. Das Theater in Mnichovo Hradiště ist so eines der wenigen Theater, die als erhaltengebliebenes Beispiel für barocke Theatertechnik dienen können.

(Frank Mohler)

LIGHTING EQUIPMENT

Two lighting devices have survived at Mnichovo Hradiste.

Footlight Hood

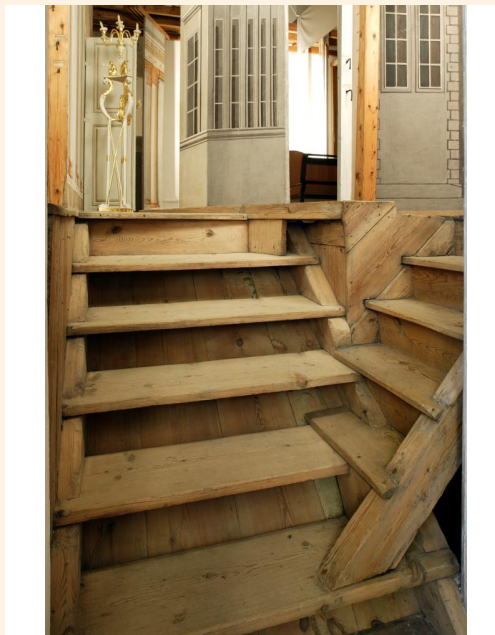
The footlights were controlled by a unique system using a pivoting hood that could be rotated up from under the stage to block the light from the candles. The crank to rotate the hood was located at the prompter's position.

Rotating light poles

Candles were mounted on reflector units attached to rotating poles running from the stage floor to the overhead frame behind three of the banks of wings on each side. By rotating the poles the candlelight could be made to shine onstage or offstage.

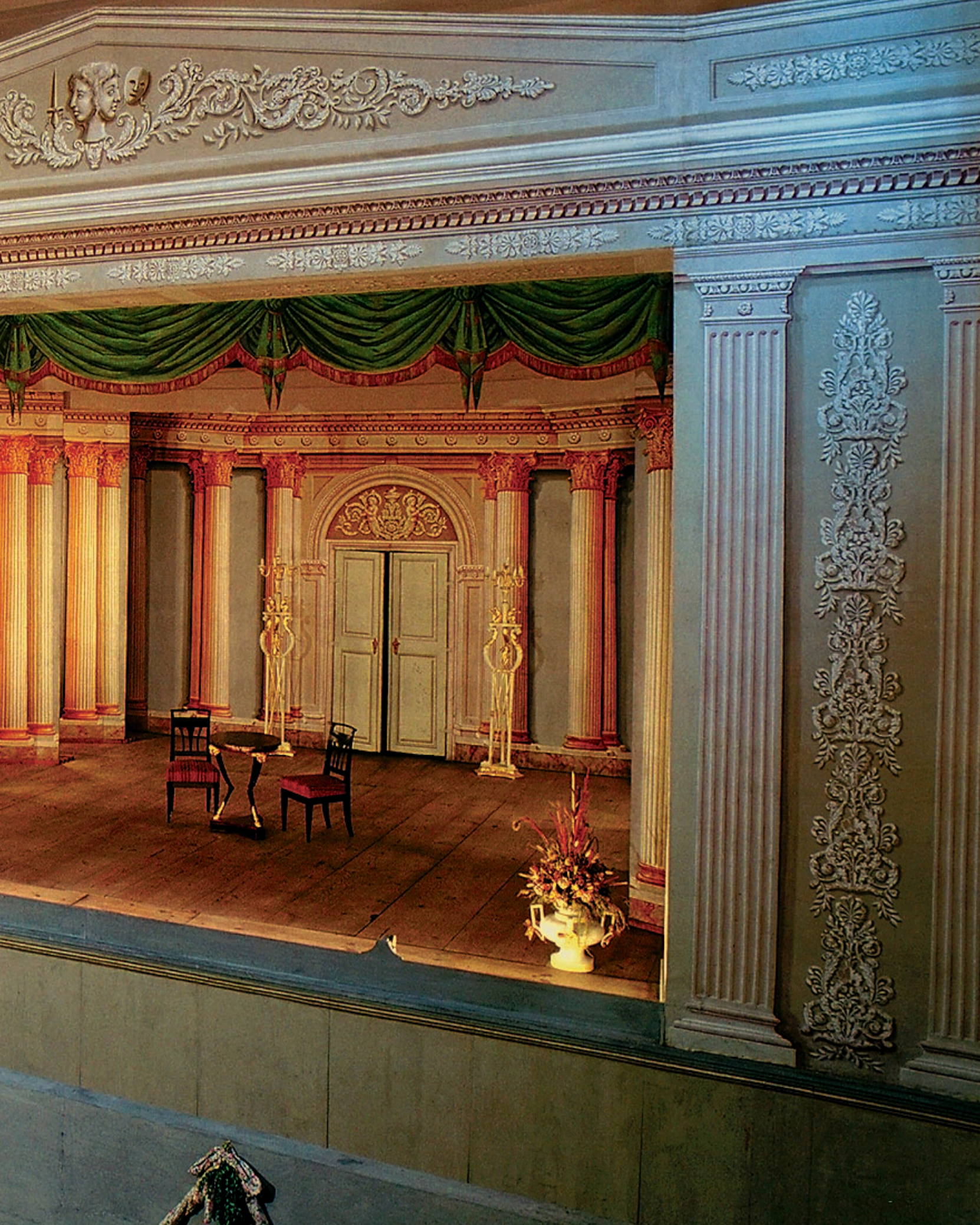
The theatre at Mnichovo Hradiste provides important evidence of how theatre was produced in the late eighteenth and early nineteenth centuries. Many of the surviving theatres of this era have lost part of their stage machinery or have had to rebuild it. The theatre at Mnichovo Hradiste is one of the few theatres that can serve as laboratory for Baroque theatre techniques.

(Frank Mohler)

SCHŮDKY PRO HERCE V ZADNÍ ČÁSTI JEVIŠTĚ.

ZÁMECKÉ DIVADLO DNES

THE CASTLE THEATRE TODAY
DAS SCHLOSSTHEATER HEUTE

Zámecké divadlo v Mnichově Hradišti, které po léta sloužilo jako skladiště, se po letech pozvolného chátrání dočkalo svého opětovného probuzení. Rekonstrukce divadelního prostoru začala probíhat od roku 1992, postupné dokončování prací trvá dodnes. Prvotním krokem bylo vyklizení divadla a přilehlých prostor. Dalším bodem bylo vytvoření podrobné koncepce následných prací. Divadlo, dekorativní fond a veškeré jednotlivé technické prvky byly zevrubně zdokumentovány, změřeny a popsány. Následovaly vlastní restaurátorské práce, které provedla pražská firma, podílející se již dříve na rekonstrukci zámeckého divadla v Českém Krumlově. Divadelní sál byl kompletně upraven a připraven pro návštěvnícký provoz.

Jevištní masinérie byla vyčištěna, zakonzerrována a částečně opět umístěna na své původní místo. Totéž bylo provedeno s portálovou stěnou. Na jevišti byla osazena prozatím jediná zrestaurovaná základní dekorace s motivem slavnostního sálu. Původní sufity nahradila provizorní plátna stejné barvy. Na místo původních nedochovaných argandových lamp bylo na stejná místa (na rampu a latě za bočními kulisami) namontováno provizorní elektrické osvětlení.

Celý hledištní prostor, orchestřiště a galerie byly taktéž očištěny a zakonzervovány. Jelikož se v hledišti nedochovaly původní lavice, nechaly se pořídit nové, odpovídající podobným lavicím z přelomu 18. a 19. století. Stejným problémem byla instalace osvětlení. Z původního osvětlovacího zařízení se do dnešní doby dochovaly pouze čtyři dřevěné zlatobílé stojany, ukončené sedmiramenným svícem. Dva z nich jsou dnes umístěny na jevišti jako součást scénické expozice. Svícny v hledišti pocházejí z depozitáře bývalého zámku Zahrádky. Unikátní jsou pohyblivé žárovky tvaru plamene svíčky a stejné intenzity světla, švédský výrobek určený právě pro osvětlení zámeckých divadel.

Přilehlé prostory byly upraveny jako foyer

The castle theatre at Mnichovo Hradiště, which served as a storage space for many years, has waited for a long time to wake up from its many years of neglect. The reconstruction of the theatre space started in 1992 and work has continued to the present day. The first step was to clear the theatre and the adjacent area. Then a detailed plan for subsequent work was prepared. The theatre, scenery and all individual technical elements were thoroughly documented, measured and catalogued. Then the conservation work itself could start. It was carried out by a company from Prague, which had previously participated in the reconstruction of the castle theatre at Český Krumlov. The theatre hall was completely reconstructed and prepared for visitors.

The stage machinery has been cleaned, conserved and, in part, reinstalled to its original position. The same has been done with the portal. For the time being, only one scene, the Hall with Columns, has been placed on the stage. The original borders have been replaced by temporary material of the same colour. Instead of the original Argand lamps, which were not preserved, temporary electric lights have been installed in the same places (on the ramp and laths behind the wings).

The whole auditorium space, orchestra pit and gallery have also been cleaned and conserved. As the original benches in the auditorium were not preserved, new ones resembling benches from the turn of 18th and 19th centuries have been purchased. A similar problem was posed by the installation of the lights. Of the original light fixtures, only four wooden stands, gold and white in colour and topped with seven-branched candlesticks, have been preserved. Two of these have now been placed on the stage as part of the exhibition. The candlesticks in the auditorium are from the depository of the former Zahrádky castle. The movable bulbs, in the shape of

Das Schlosstheater in Mnichovo Hradiště, das jahrelang als Lager diente, erlebt nach Jahren sukzessiven Verfalls seine Wiederaufstehung. Die Rekonstruktion des Theatersaals begann im Jahre 1992, die stufenweise Fertigstellung der Bauarbeiten dauert bis heute fort. Der erste Schritt war die Räumung des Theatersaals und der anliegenden Räumlichkeiten. Der nächste Punkt war die Erarbeitung eines ausführlichen Konzeptes der nachfolgenden Arbeiten. Das Theater, der Dekorationsfundus und sämtliche einzelnen technischen Elemente wurden gründlich dokumentiert, vermessen und beschrieben. Es folgten die eigentlichen restauratorischen Arbeiten, die von einer Prager Firma durchgeführt wurden, die sich früher schon an der Rekonstruktion des Schlosstheaters in Český Krumlov beteiligt hatte. Der Theatersaal wurde komplett renoviert und für den Besucherbetrieb vorbereitet.

Die Bühnenmaschinerie wurde gereinigt, konserviert und teilweise auf ihrem ursprünglichen Platz installiert. Dasgleiche wurde mit der Portalwand durchgeführt. Auf der Bühne wurde die bisher einzige restaurierte Grunddekoration mit dem Motiv eines Festsaals aufgestellt. Die ursprünglichen Sufiten wurden durch provisorische Leinwände in Originalfarbe ersetzt. Anstelle der ursprünglichen, nicht erhaltengebliebenen Argandlampen wurde auf diegleichen Stellen (auf die Rampe und Leisten hinter den Seitenkulissen) provisorische elektrische Beleuchtung montiert.

Der ganze Zuschauerraum, Orchesterraum und die Galerie wurden ebenfalls gereinigt und konserviert. Da die ursprünglichen Bänke im Zuschauerraum nicht erhalten blieben, ließ man neue, der Wende des 18. und 19. Jahrhunderts entsprechende Bänke anschaffen. Ein ähnliches Problem stellt die Beleuchtungsinstallation dar. Von der ursprünglichen Beleuchtungseinrichtung blieben bis heute nur vier gold-weiße Holzständer erhalten, an deren Enden sich siebenarmige Kandelaber

SPOLEČNOST

se šatnou a toaletami pro diváky. Ostatní místnosti by měly být v budoucnosti zpřístupněny jako součást druhé prohlídkové trasy zámku.

Ostatní, dosud nezrestaurované dekorace a některé části mašinérie, byly uloženy do prostor bývalého zámeckého archívu. Restaurování jednotlivých scén a vybavení zajišťuje Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště středních Čech v Praze podle finančních možností.

Obnovené a znovu zprovozněné zámecké divadlo bylo slavnostně otevřeno 20. 11. 1999 hudebním oratoriem P. P. Benciniho „*Il sacrificio d'Abramo*“ (Abrahamova oběť), v provedení souboru Cappella Accademica. Představení se zúčastnili prezident Václav Havel s manželkou, ministr kultury Pavel Dostál a hrabě Arnošt z Valdštejna.

Již necelý rok poté bylo poprvé pro veřejnost připraveno další představení, tentokrát opera A. Vivaldiho „*Orlando finto pazzo*“ (Roland aneb předstírané šílenství), opět v provedení Cappelly Accademiky, ve spolupráci s Českou Händlovou společností. Téhož roku bylo zámecké divadlo zpřístupněno jako

candle flames and having the same light intensity, are unique. Made in Sweden, they are specially designed to light castle theatres.

The adjacent area has been adapted as an entrance hall with a cloakroom, toilets for the public and rooms which are to be made accessible in the future as part of another tour of the castle.

Other scenery and parts of the stage machinery, which have not yet been restored, have been placed in the former castle archive room. The restoration of individual scenes and equipment is being seen to by the castle's owner, The National Institute for Preservation of Cultural Heritage Regional Office for Central Bohemia, based in Prague, as finances allow.

The restored theatre was officially opened on 20 November 1999 with the oratorio „*Il sacrificio d'Abramo*“ by P. P. Bencini, performed by the ensemble Capella Accademica. President Václav Havel's wife Dagmar Havlová, Minister for Culture Pavel Dostál and Count Arnošt of Wallenstein, attended the performance.

befinden. Zwei davon sind heute auf der Bühne als Bestandteil der Bühnenausstellung platziert. Die Kandelaber im Zuschauerraum stammen aus dem Depositar des ehemaligen Schlosses Zahrádky. Einzigartig sind die beweglichen Glühbirnen in Form und mit derselben Lichtintensität von Kerzenflammen, ein schwedisches, gezielt zur Beleuchtung von Schlosstheatern bestimmtes Erzeugnis.

Die anliegenden Räume wurden zum Foyer mit Garderobe und Toiletten für die Zuschauer umgebaut. Die anderen Räume sollten künftig als Bestandteil der zweiten Schlossbesichtigungsrunde zugänglich gemacht werden.

Die übrigen, bisher nicht restaurierten Dekorationen und einige Maschinerteile wurden in den Räumen des ehemaligen Schlossarchivs deponiert. Das Restaurieren der einzelnen Szenen und der Ausstattung stellt der Eigentümer das Nationale Denkmalinstitut, territoriale Facharbeitsstätte für Mittelböhmen in Prag, je nach finanziellen Möglichkeiten sicher.

Das renovierte und wieder in Betrieb gesetzte Schlosstheater wurde am 20. 11. 1999 mit dem Musikoratorium von P. P. Bencini „*Il sacrificio d'Abramo*“ (Abrahams Opfergabe), gespielt vom Ensemble Cappella Accademica, feierlich eröffnet. Der Vorstellung wohnten der Präsident der Tschechischen Republik Václav Havel, mit Ehefrau, der Kulturminister Pavel Dostál und Graf Ernst von Wallenstein bei.

Bereits weniger als ein Jahr danach wurde für die Öffentlichkeit eine weitere Vorstellung vorbereitet, diesmal die Oper von A. Vivaldi „*Orlando finto pazzo*“ (Roland oder Der vorgetäuschte Wahnsinn), wieder aufgeführt von der Cappella Accademica, in Zusammenarbeit mit der Tschechischen Händel-Gesellschaft. In demselben Jahr wurde das Schlosstheater als II. Schlossbesichtigungsrunde für Schlossbesucher zugänglich gemacht.

Im Jahre 2001 wurden Restaurationsarbeiten am Vorhang fertiggestellt.

Die Schlossverwaltung arbeitete bereits von Anfang der Restaurationsarbeiten an sehr intensiv mit einem breiten Kreis von Experten auf dem Gebiet der Schlosstheatergeschichte und der Theaterpraxis, Bühnenbildnern und

II. okruh pro návštěvníky zámku.

V roce 2001 bylo dokončeno restaurování opony.

Správa zámku již od počátku restaurátorských prací velmi intenzivně spolupracovala s širokým okruhem odborníků z oblasti historie zámeckých divadel, divadelní praxe, jevištního výtvarnictví apod. Kontakty s ostatními dochovanými zámeckými divadly v Evropě (Český Krumlov, Drottningholm, Versailles atp.) umožnily důležitou výměnu zkušeností a pohledů na způsob možného využití historického dědictví. Velmi úspěšnou se jeví zejména spolupráce se souborem Cappella Accademica Praha a s Českou Händlovou společností.

Na počátku roku 2000 se správa zámku připojila k projektu České Händlovy společnosti a Cappelly Academiky „*Mistrovská díla barokní opery – G. F. Händel a jeho současníci*“, spočívající v ožívání původních historických prostor v různých památkových objektech v duchu baroka, a tím i přiblížení takovýchto prostor s jejich původní funkcí širšímu publiku. Jen stěží můžeme posoudit účinek umně provedeného zámeckého divadla a jeho dekorací v denním světle, při běžné prohlídce zámku. Zcela jiný je však náš dojem po prožití prchavých okamžiků divadelního představení odehraného v perspektivní scéně, osvětlené mihotavým světlem švédských svíček.

Zámecké divadlo zve své diváky k prožití velmi neobyčejných zážitků v duchu dob dávno minulých, ke shlédnutí strhujících barokních příběhů v nádherných iluzivních scénách a poslechu podmanivých tónů hudby starých mistrů.

(Pavla Pešková)

Less than a year after this event, a performance was prepared for the public for the first time, the opera „*Orlando finto pazzo*” by A. Vivaldi. This was also performed by the ensemble Capella Accademica in cooperation with the Czech Händel Society. In the same year the castle theatre was opened as the second tour for visitors to the castle.

The restoration of the curtain was finished in 2001.

Ever since the restoration work was started, the castle's management team has cooperated closely with a wide circle of experts from the fields of theatre, set design, castle theatre history, etc. Our contacts at other reconstructed castle theatres in Europe (Český Krumlov, Drottningholm, Versailles, etc.) have enabled us to share our experience and to exchange ideas regarding the potential possibilities for using our historical heritage. Our cooperation with the ensemble Cappella Accademica and the Czech Händel society have proven to be particularly successful.

At the beginning of 2000 the castle management team joined up with the project of the Czech Händel Society and Capella Accademica entitled „*Masterpieces of baroque opera – G. F. Händel and his contemporaries*”. This project tries to revive original historical spaces in various historical buildings in the spirit of baroque, thereby introducing such spaces, restored to perform their original purpose, to the wider general public. It is difficult to appreciate the impact of a well-restored castle theatre when viewed in daylight during a normal castle tour. However, our impression is absolutely different when we experience the fleeting moments of a theatrical production performed with scenery in perspective and lit by the flickering light of Swedish candles.

The castle theatre invites people to experience special moments in a historical atmosphere, to follow riveting baroque tales set in beautiful scenery and to listen to the captivating tones of music by the old masters.

(Pavla Pešková)

anderen zusammen. Kontakte mit den übrigen erhaltengebliebenen Schlosstheatern in Europa (Český Krumlov, Drottningholm, Versailles u.ä.) ermöglichten den wichtigen Austausch von Erfahrungen und Ansichten über die mögliche Nutzungsweise des historischen Erbes. Sehr erfolgreich ist insbesondere die Zusammenarbeit mit dem Ensemble Cappella Accademica Prag und der Tschechischen Händel-Gesellschaft.

Anfang 2000 schloss sich die Schlossverwaltung dem Projekt der Tschechischen Händel-Gesellschaft und der Cappella Accademica „*Meisterwerke der Barockoper – G. F. Händel und seine Zeitgenossen*“ an, das die Belebung von ursprünglichen, historischen Räumlichkeiten in verschiedenen Denkmalobjekten im Barockgeist und dadurch das dem breiteren Publikum Näherbringen solcher Räumlichkeiten und ihrer ursprünglichen Funktion anstrebt. Wir können die Wirkung eines kunstvoll ausgeführten Schlosstheaters und dessen Dekorationen im Tageslicht, bei einer gewöhnlichen Besichtigung des Schlosses, kaum beurteilen. Unser Eindruck ist jedoch ein völlig unterschiedlich nach dem Erlebnis von Momentaufnahmen einer Theatervorstellung, gespielt auf einer vom Schimmer der schwedischen Kerzen beleuchteten perspektivischen Bühne.

Das Schlosstheater lädt seine Zuschauer zu sehr ungewöhnlichen Erlebnissen im Geiste längst vergangener Zeiten, zur Besichtigung von hinreißenden Barockgeschichten in prachtvollen illusionistischen Szenen und zum Anhören betörender Töne der Musik der alten Meister ein.

(Pavla Pešková)

PRAMENY A LITERATURA

PRAMENY A LITERATURA

PRAMENY A LITERATURA

Bartušek, A.: Le théâtre du chateau de Mnichovo Hradiště, Interscaena 73, Acta scenographica 2/III, Praha 1973.

Budil, V. a Herout J.: Mnichovo Hradiště, Státní zámek, město a památky v okolí, Praha 1960.

Cedule Stavovského divadla z let 1830–1833, Divadelní oddělení Národního Muzea v Praze.

Formanová, V.: Státní zámek Mnichovo Hradiště, Praha 1977.

Horyna, M., Lancinger, L., Láška, V.: Mnichovo Hradiště, zámek, město, okolí, Praha 1984.

Kronika Tomáše Hindla, Kniha pamětí, inv. č. 254, RAV, Soa Praha.

Mikanová, E.: Hudba na valdštejnských panstvích v 18. století, In: Studie muzea Kroměřížska, Kroměříž 1991.

Mohauptová, P.: Zámecké divadlo v Mnichově Hradišti, Divadelní věda FFMU, Brno 2000.

Mohler, Frank: „Survival of the Mechanized Flat Wing Scene Change: Court Theatres at Gripsholm, Cesky Krumlov and Drottningholm,“ Theatre Design and Technology, Winter 1999, Volume 35, No. 1, 46–56.

Mohler, Frank: „The Court Theatre at Mnichovo Hradiste: The Groove System Survives on the Continent,“ Theatre Design and Technology, Winter 2003, Volume 39, No. 1, 48–59.

Mohler, Frank: „The Variety of Spectacular Machinery Used in the Production of Baroque Theatre,“ The World of Baroque Theatre: A compilation of Essays from the Cesky Krumlov Conferences 2002, 2003. Český Krumlov: Český Krumlov Theatre Foundation, 2004, 25–39 [English]; 41–56 [Czech translation].

Ogden, Dunbar H.: The Italian Baroque Stage, Berkley: University of California Press, 1978.

Pömerl, J.: Divadlo na zámku v Mnichově Hradišti, In: Divadlo č. 5, Praha 1995, str. 8–12.

Pömerl, J.: Zámecká divadla v Čechách a na Moravě, In: Divadelní revue č. 4. Praha

1992, str. 3–17.

Rodinný archiv Valdštejnů (RAV), Soa v Praze.

Sabbattini, N.: Pratica di Fabricar Scene e Machine ne Teatri, trans. John H. McDowell, published in The Renaissance Stage, ed. Barnard Hewitt, Coral Gables: University of Miami Press, 1958.

Šimák, J. V.: Máti kapucínů, Sborník od pravěku k dnešku II., Praha 1930, str. 163–183.

Šimák, J. V.: Sněmování mocnářů v Mnichově Hradišti r. 1833, In: Od Ještěda k Troskám roč. 8, č. 2–3, Turnov 1929, str. 52–68.

Šimon, A.: Klášterské divadelní paměti, Od Ještěda k Troskám, roč. 13., č. 9–10, Turnov 1935, str. 151–156.

Šimon, A.: Na Hradištsku za revolučních let 1848 a 1849, Od Ještěda k Troskám, roč. 10., č. 3–4, Turnov 1931, str. 61–78.

Šimon, A.: Příspěvek k historii cukrovárnictví na Hradištsku, Od Ještěda k Troskám, roč. 6., č. 2, 3, 4, Turnov 1927, str. 81–82.

Šimon, A.: Sněmování mocnářů v Mnichově Hradišti r. 1833, Od Ještěda k Troskám, roč. 8., č. 2–3, Turnov 1929, str. 52–68.

Vlček, P.: Encyklopedie českých zámků, Praha 1994.

Zámecká knihovna Valdštejnů v Mnichově Hradišti.

Zámecké divadlo v Mnichově Hradišti – divadelní architektura, soubor dekorací, kostýmů a rekvizit.

Počítačová animace některých jevištních efektů použitých v Mnichově Hradišti je dostupná na adrese www1.appstate.edu/orgs/spectacle/18thscenechange.html#mnichovohradiste.

A computer animation of some of the scenic effects used in the theatre at Mnichovo Hradiste may be seen at: www1.appstate.edu/orgs/spectacle/18thscenechange.html#mnichovohradiste.

3. STRANA OBÁLKY / BACK COVER INSIDE / 3. SEITE DES UMSCHLAGS:

PRŮHLÉD DVEŘMI V PROSPEKTU (ZADNÍ PLÁTNO) S NAMALOVANÝMI ILUZIVNÍMI DVEŘMI NA ZADNÍ STĚNĚ ZÁMECKÉHO DIVADLA.

VIEW THROUGH A DOOR IN BACKDROP WITH AN ILLUSIVE PAINTED DOOR ON THE BACK WALL OF THE CASTLE THEATRE.

BLICK DURCH DIE TÜR IM PROSPEKT (HINTERE LEINWAND) MIT EINER GEMALTEN ILLUSIONSTÜR AN DER HINTEREN WAND DES SCHLOSSTHEATERS.

ZADNÍ STRANA OBÁLKY / BACK COVER / HINTERE SEITE DES UMSCHLAGS:

VARIACE NA BAROKNÍ KVĚTINOVOU DEKORACI DO PŮVODNÍ NAKAŠÍROVANÉ PLECHOVÉ VÁZY.

VARIATION OF A BAROQUE FLOWER DECORATION IN AN ORIGINAL METAL VASE.

VARIATION AUF DIE BAROCKE BLUMENDEKORATION IN EINER URSPRÜNGLICHEN KASCHIERTEN BLECHVASE.